

Devetak, Dijana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:534532>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Dijana Devetak

Europska bankovna unija

Diplomski rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Dijana Devetak

Europska bankovna unija

Diplomski rad

JMBAG: 030301206, izvanredni student

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Upravljanje financijskim institucijama i tržištima EU

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marta Božina Beroš

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Dijana Devetak, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____ .godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Dijana Devetak dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „EUROPSKA BANKOVNA UNIJA“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ .godine

Potpis

Sadržaj:

1. UVOD.....	2
2. FINANCIJSKA KRIZA KAO MOTIV OSNIVANJA EUROPSKE BANKOVNE UNIJE	4
2.1. Kriza europodručja	5
3. PROJEKT EUROPSKE BANKOVNE UNIJE	18
3.1. Osnivanje Europske bankovne unije	19
4. ZAKONODAVNI OKVIR EUROPSKE BANKOVNE UNIJE	27
5. STRUKTURA EUROPSKE BANKOVNE UNIJE	38
5.1. Europski sustav osiguranja depozita	54
6. ZAKLJUČAK	61
LITERATURA:	63
POPIS TABLICA I GRAFIKONA:.....	65
SAŽETAK	67
SUMMARY	68

1. UVOD

Financijska kriza koja je nastala 2008. godine u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD), vrlo se brzo proširila na ostatak svijeta te prelila i na europski bankovni sustav. Svjetska kriza istaknula je nedostatke europskog bankovnog sustava, te stvorila potrebu za većom centralizacijom nadzora bankovnog sustava i financijskom regulacijom odnosno strožim nadzorom europskog bankovnog sustava. Posljedice financijske krize koje su prikazane dalje u radu poljuljale su povjerenje javnosti u euro te europski bankovni sustav.

Stoga je bankovna unija uspostavljena kao odgovor na financijsku krizu, kako bi se osigurala stabilnost i sigurnost banaka zemalja članica zbog toga što su upravo porezni obveznici bili oni koji su snosili troškove propalih banaka.

Bankovna unija predstavlja sustav nadzora i sanacije banaka na razini Europske Unije koji djeluje na temelju jedinstvenih pravila koja se primjenjuju u cijeloj bankovnoj uniji, te se njome osigurava zajednička provedba navedenih pravila u europodručju. Cilj je bankovne unije prije svega, učiniti cjelokupni bankovni sustav sigurnijim i otpornijim na buduće krize. Nastoji se pojačanim nadzorom utjecati na upravljanje bankama na način da banke budu opreznije u svojim postupcima te da znaju na vrijeme prepoznati mogućnost nastajanja potencijalne krize kako bi istu spriječili. Ukoliko do krize i dođe, nastoji se pomoću raznih mehanizama učinkovito upravljati krizom te pravilnim postupcima ublažavati posljedice kriznih događaja. Ako banka ipak zapadne u poteškoće, Bankovnom unija želi prekinuti vezu između država i banaka te spriječiti da porezni obveznici snose troškove propalih banaka, a financiranje sanacije banaka prebaciti na dioničare i vlasnike banaka.

Bankovna unija sastoji se od jedinstvenih pravila kao temelja, te tri strukturna stupa: jedinstvenog nadzornog mehanizma, jedinstvenog sanacijskog mehanizma te jedinstvenog sustava osiguranja depozita.

Cilj ovog rada je prikazati razlog i proces nastanka bankovne unije te njene učinke na realno gospodarstvo i cjelokupni bankovni sustav Europske unije.

Pri pisanju rada korišteni su dostupni sekundarni izvori podataka kao što su knjige te znanstveni i stručni članci. Kao izvor ažurnih i konkretnih podataka korištene su

službene Internet stranice Europske središnje banke, Europske komisije, Europskog vijeća, Službenog lista Europske unije te Europskog bankarskog sektora. U svrhu dodatnog pojašnjenja, u radu se koriste razni grafikoni te tablični prikazi. Metode koje su korištene pri pisanju samog rada jesu metoda analize, sinteze, komparacije te metoda indukcije i dedukcije radi definiranja pojmova te donošenja zaključaka.

Tema samog rada obrađena je kroz šest glavnih poglavlja. Prvo poglavlje odnosi se na uvod u kojemu je opisan je predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja, te je ukratko opisan sadržaj svakog poglavlja zasebno. Drugo poglavlje opisuje financijsku krizu kao razlog odnosno pokretač osnivanja bankovne unije.

Trećim se poglavljem opisuje proces nastanka Europske bankovne unije, opisan je sam pojam bankovne unije, njezina svrha i ciljevi, te potencijalni učinci bankovne unije. Zadnji je dio poglavlja usmjeren na sustav nadzora banaka u kojem se opisuju uloga i ciljevi Europske središnje banke te Europskog nadzornog tijela za bankarstvo.

Četvrto poglavlje fokusirano je na zakonodavni okvir bankovne unije. Naime, bankovna unija temelji se na tzv. Jedinstvenim pravilima (engl. Single Rulebook) te su navedena opisana i objašnjena u nastavku poglavlja. Peto poglavlje obuhvaća strukturu bankovne unije te stupove na kojima se bankovna unija temelji. U navedenom su poglavlju u okviru jedinstvenog nadzornog mehanizma prikazani primjeri slučajeva banaka koje su se našle u poteškoćama u Italiji i Španjolskoj. Šesto, a ujedno i posljednje poglavlje odnosi se na zaključak rada u kojemu je iznijeto kritičko mišljenje i zaključak autorice.

2. FINANCIJSKA KRIZA KAO MOTIV OSNIVANJA EUROPSKE BANKOVNE UNIJE

Svjetska financijska kriza poprimila je globalne razmjere i uzdrmala svjetsku ekonomiju krajem 2008. godine a neposredan pokretač krize bio je slom tržišta drugorazrednih hipotekarnih kredita u SAD-u. Budući da se financijska kriza koja je započela u SAD-u prelila u Europu, europske su države morale pružiti pomoć svojim bankama koje su se našle u nepovoljnoj situaciji. Njemačka je tako uložila financijska sredstva u spašavanje Hypo Real Estate Holding kompanije, Velika je Britanija dokapitalizirala banke HBOS, Royal Bank of Scotland i Barclays, Francuska je dokapitalizirala Societe Generale i BNP (Banque Nationale de Paris), a Nizozemska je dokapitalizirala ING (Benić, 2012.)

„Financijskoj krizi prethodio je rast plasmana financijskih institucija iznad dosadašnjih razina u uvjetima kada pojedine ekonomije nisu imale dovoljnu razinu razvoja te je gospodarski rast bio financiran porastom zaduženja. Uviđeno je i to da se kriza u najvećoj mjeri odrazila na likvidnost financijskog sustava i na stagnaciju ekonomske aktivnosti realnog sektora“. (Ilić, 2013., str.88.)

U tom smislu, financijska kriza koja je nastala 2008. godine u SAD-u bila je jedan od važnijih motiva osnivanja Europske bankovne unije, iz razloga što su posljedice iste poljuljale povjerenje u euro i cjelokupni bankovni sustav Europske Unije. Neupitno je da je kriza istaknula nedostatke europskog bankovnog sustava, te se uvidjela potreba za većom centralizacijom i regulacijom odnosno nadzorom europskog bankovnog sustava, budući da je nastalo nepovjerenje u isti. Stoga je bankovna unija uspostavljena kao odgovor na financijsku krizu, kako bi se na neki način osigurala stabilnost ali i sigurnost banaka zemalja članica zbog toga što su upravo porezni obveznici bili oni koji su snosili troškove propalih banaka.

2.1. Kriza europodručja

Sve zemlje europodručja povezuje zajednička monetarna politika koja je kreirana i vođena od strane Europske središnje banke. Zbog navedene povezanosti, sve negativne posljedice pojave svjetske krize iz jedne članice europodručja prelile su se i na ostale članice u vrlo kratkom roku. Financijska kriza globalnih razmjera u značajnoj je mjeri negativno utjecala na makroekonomsko i financijsko okruženje poslovanja banaka u Europskoj Uniji zbog čega je bilo nužno ali i logično reformirati bankovni sustav kako bi se vratilo povjerenje javnosti.

„Upravo je kriza europodručja dokazala manjkavosti institucionalne i upravljačke strukture u pogledu jedinstvene monetarne i ekonomske politike, odnosno njihovu neučinkovitost u rješavanju ozbiljnih strukturalnih rizika i razlomljenosti tržišta.“ (Božina Beroš, M.,2017.,str.6) .

Manjkavosti provođenja prudencijalne politike bile su posljedice protekcionističke zaštite bankarskih grupacija odnosno bankovnih sustava zemalja članica u namjeri da ih se očuva od eksternalija i potencijalnih rizika. Problem je stvarao tzv. „začarani krug“ država i banaka, što potvrđuje i izjava guvernera Banke Engleske, da su banke bile „europske za života, ali nacionalne u smrti“ (Božina Beroš, 2017.).

Temeljni je razlog krize europodručja je nezavisnost i različitost nacionalnih fiskalnih politika koje su u nadležnosti država članica, a koje se nisu provodile transparentno ni u skladu sa smjernicama i odredbama Europske unije (Petrušić, 2012.).

Iako se monetarna politika usmjerava i provodi putem europske središnje banke, fiskalna je politika i dalje u nadležnosti nacionalnih država. Europska unija definira i postavlja zajednička pravila za vođenje fiskalne politike na nacionalnoj razini te daje okvir unutar kojega države članice moraju održavati svoje državne financije, što znači fiskalna politika nije u potpunosti ostavljena nadležnosti nacionalnim državama članicama europodručja. Navedeni okvir dan je u Paktu o stabilnosti i rastu (Šabić, 2006.), a odnosi se na već spomenutu dopuštenu veličinu proračunskog deficita (3%) i javnog duga (60%) (Petrušić, 2012.).

Kriza europodručja započela je krizom u Grčkoj 2010. godine, i iako su vlade vrlo žurno reagirale te osnovale fond za intervencije u nastojanju da se kriza ne proširi,

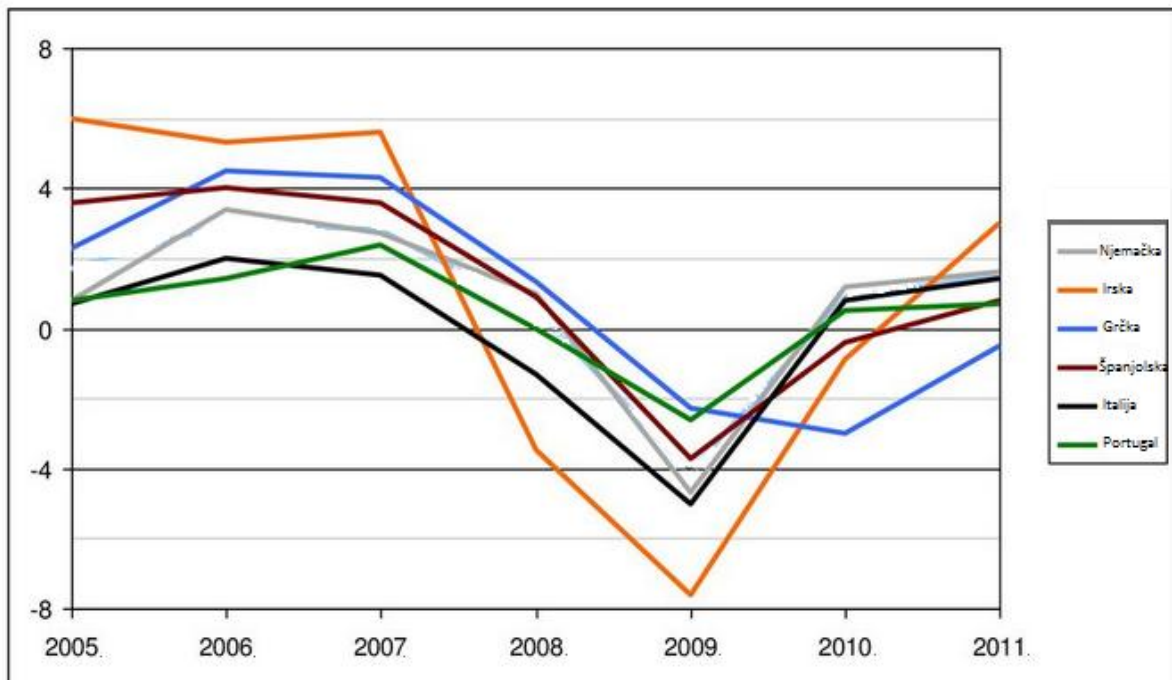
ona se ipak vrlo brzo prenijela na još država članica. Osim Grčke, članice europodručja koje su bile najjače pogođene krizom jesu Portugal, Italija, Irska i Španjolska, koje se nazivaju pomalo pogrdnim imenom zemlje „PIIGS“¹.

„Grčka je u vrijeme krize imala javni dug od 115% BDP-a, a deficit od 13,6% BDP-a. Osim toga mnoge zemlje nisu transparentno predstavljale svoj javni dug i deficit koji su bili mnogo veći od dopuštenih 60%, odnosno 3% BDP-a i u samom trenutku pristupanja eurozoni. To su neko vrijeme uspješno prekrivali javnim zaduženjem, no kada je došlo vrijeme naplate, nastala je kriza, i to ne samo u Grčkoj nego i u ostalim zemljama PIIGS-a.“ (Petrušić, 2012., str. 356.)

U nastavku se prikazuju pokazatelji putem kojih je vidljivo kako je kriza zahvatila zemlje PIIGS, te je kao referentna zemlja izabrana Njemačka, iz razloga što je Njemačka tijekom krize, za razliku od zemalja PIIGS koje su bile izrazito pogođene, bilježila manje oscilacije. Dakle, i Njemačku je kriza pogodila ali u puno manjem obujmu nego navedene zemlje.

¹ Naziv „PIIGS“ pogrdan je zbog engleske riječi „pigs“ koja bi se na hrvatskom jeziku prevela kao „svinje“. Može ju se često pronaći u ekonomskim časopisima u obliku karikatura koje prikazuju Portugal, Irsku, Italiju, Španjolsku i Grčku kao svinje koje su vječno gladne novca poreznih obveznika zbog njihove prevelike zaduženosti.

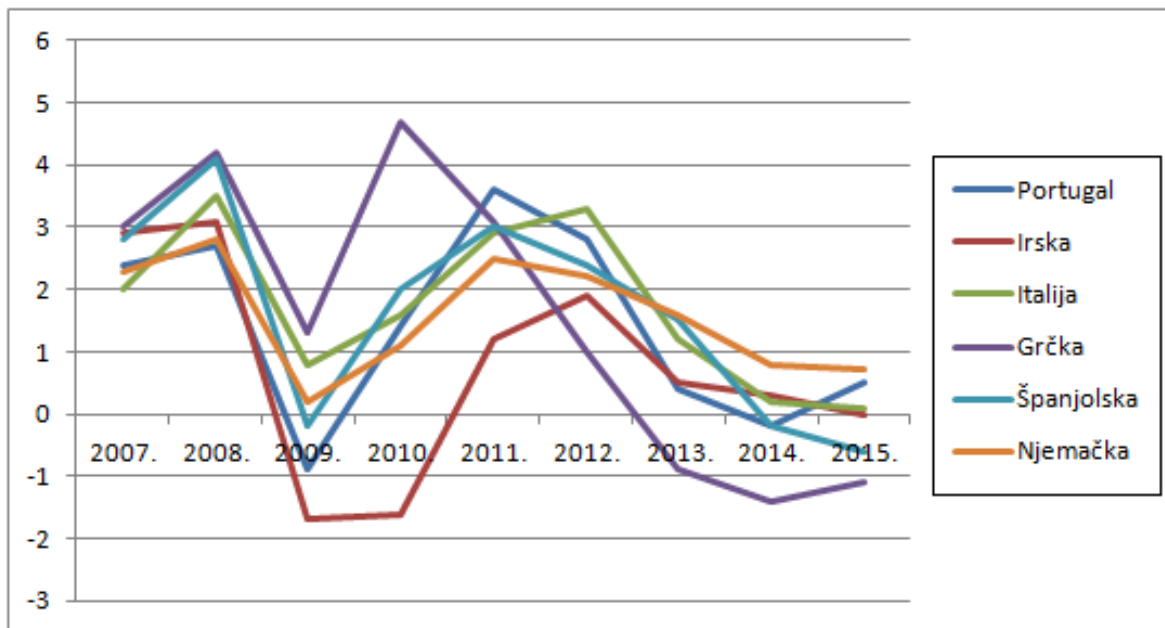
Grafikon 1: Godišnji rast BDP-a zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2005. do 2011. godine, izražen u postotku

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Prikazanim grafikonom vidi se kako je stopa rasta BDP-a u odabranim zemljama sve do 2007. godine imala konstantu s manjim oscilacijama, no, sredinom 2007. godine stopa rasta BDP-a u svim je prikazanim zemljama počela naglo opadati te je najnižu vrijednost dostigla u 2009. godini. Naime, najveći je pad ostvarila upravo Irska koja je 2007. godine bilježila najveću stopu rasta od oko 6% te je drastično počela opadati i u 2009. godini iznosila je -8%. No, za razliku od ostalih prikazanih zemalja, stopa rasta BDP-a Irske već je sredinom 2009. počela ponovno naglo rasti te je taj rast 2010. godine dostigao oko -1% a već 2011. godine isti je bilježio oko 2,5%.

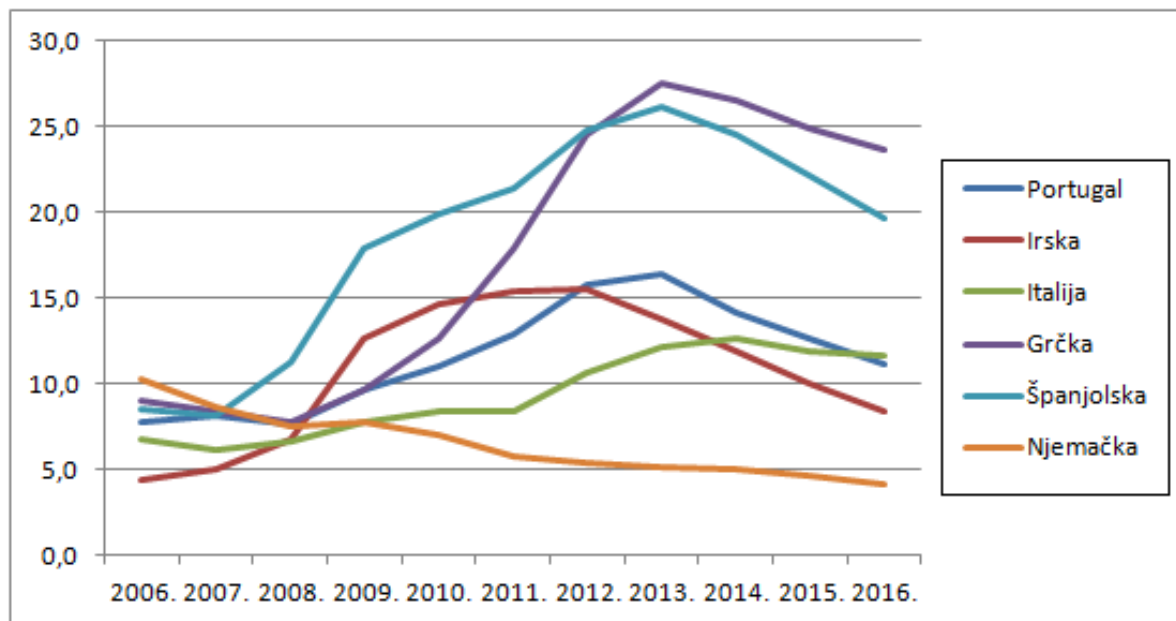
Grafikon 2: Godišnja inflacija zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2007. do 2015. godine, izražena u postotku

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Grafikon 2. prikazuje stopu godišnje inflacije zemalja PIIGS te Njemačke. Naime, vidi se kako je 2008. godine inflacija svih zemalja skočila, te 2009. naglo počela padati, što je najviše izraženo u slučaju Irske jer je inflacija koja je bila na 3% pala na -1,5% te se na toj razini zadržala do sredine 2010. godine kada je ponovno počela rasti i 2012. dostigla razinu od 1,9%. kretanje inflacije u Grčkoj također je vrlo zanimljivo budući da je ona 2007. godine iznosila 3% te je u 2008. skočila na 3,5% a onda naglo pala na 1,5%. 2009. godine, da bi 2010. ponovno naglo porasla na 4,5% te onda počela opadati postupno svake godine, 2011.godine bila je na 3%, 2012. na 1%, te 2013. godine na -1%.

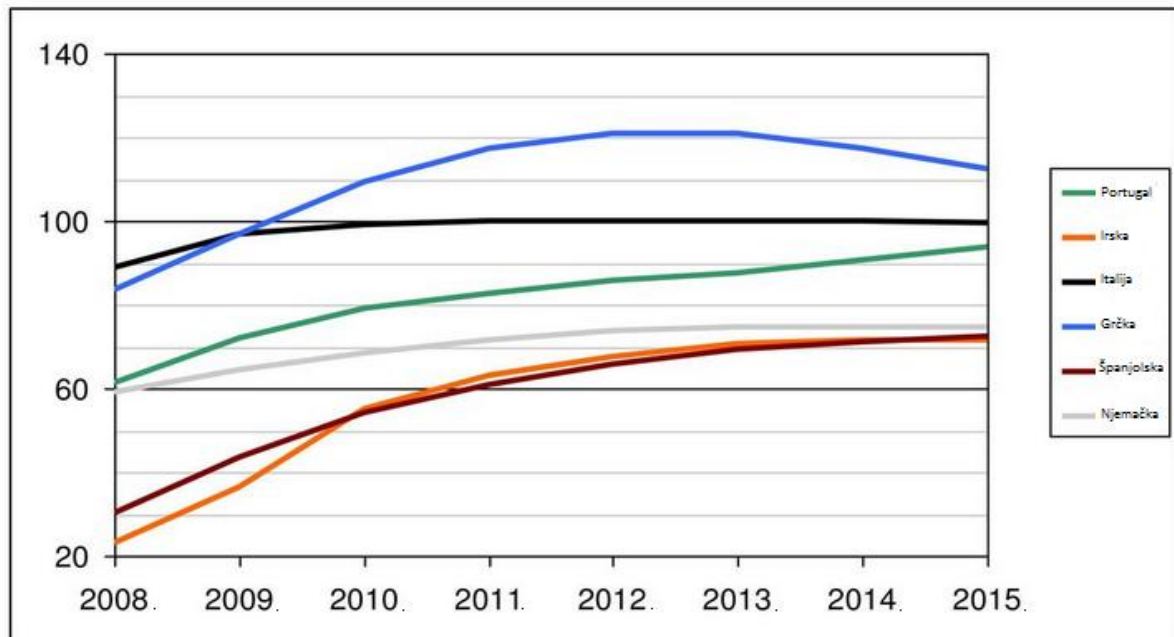
Grafikon 3: Stopa nezaposlenosti zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2006. do 2016. godine, izražena u postotku

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Grafikon 3 prikazuje stopu nezaposlenosti u zemljama PIIGS i Njemačke od 2006. do 2016. godine. Iz prikazanog se može zaključiti kako je 2009. godine u zemljama PIIGS stopa nezaposlenosti počela naglo rasti te je s oko 8% 2006. dostigla čak 27% u Grčkoj, Španjolskoj oko 25%, te nešto manje u Portugalu (oko 16%), Italiji (oko 13%) u 2013. godini. Zanimljiv je rast nezaposlenosti u Irskoj koji je započeo 2008. godine, te je s oko 4% dostigao 16% 2012., te onda ponovno počeo padati da bi u 2016. bio na razini od oko 12%. Njemačka je imala suprotan efekt što se tiče stope nezaposlenosti, koja je od 10% u 2006. godini počela polako padati i 2016. došla do zavidne razine od oko 4%.

Grafikon 4: Javni dug zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2008. do 2015. godine, izražen u postotku BDP-a

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Javni dug zemalja PIIGS i Njemačke počeo je rasti 2008. godine te je u Grčkoj s oko 85% BDP-a narasao do čak 120% BDP-a 2012. godine, iz čega je jasno kako je Grčka bila nazaduzenija zemlja Europe. Javni dug Italije sa nezavidnih 90% nije previše porastao te je od 2010. sve do 2015. iznosio 100% BDP-a. Portugal je 2008. godine bilježio javni dug od 60% te je navedeni kroz cijelo promatrano razdoblje u rastu i 2015. godine postiže visinu od 95% BDP-a. Njemačka je najbolje „izdržala“ krizu, te je njezin javni dug sa oko 60% u 2008. narasao do oko 66% u 2012. godini nakon čega se zadržava na jednakoj razini. Španjolska i Irska koje su 2008. bilježile najmanji javni dug među odabranim zemljama (od oko 23-25%BDP-a) 2012. godine dostigle su razinu od 63% te 2013. porasle na 66% nakon čega je javni dug tih zemalja ostao na jednakoj razini.

Kriza u Grčkoj

Grčkom nesolventnošću u svibnju 2010. godine započela je kriza u europodručju koja je postupno dovela do nepovjerenja u euro. Zbog opasnosti da će se kriza iz Grčke prenijeti na ostale zemlje europodručja od kojih su najvjerojatniji kandidati bile Portugal, Španjolska i Irska, vlade europodručja ubrzo su osnovale fond za intervencije radi spašavanja eura, u iznosu od 750 milijardi eura. Fond je služio zemljama članicama za pokrivanje njihovog javnog duga. (Beker, 2013.)

Grčka se nije pridržavala kriterija iz Maastrichta kojim je definirana maksimalna razina vanjskog duga u odnosu na BDP, te gornja granica proračunskog deficita zemalja europodručja. Naime, kriterije iz Maastrichta Grčka je kršila u razdoblju od 2001. do 2007. godine, a 2002. godine pridružila se europodručju. (Grgić D. i Kordić G., 2011.)

"Kreativna" statistika, odnosno falsificiranje podataka državne statistike od 1997. do 2003. godine zbog bržeg ulaska u europodručje došlo je na naplatu. Omjer duga i BDP-a u 2001. godini već je iznosio 103,7%, što je daleko iznad kriterija od 60% Maastrichta. Međutim, on se smanjio na 97,4% u 2003. Od tada je nastavio rasti sve do 144,9% u 2010. To je odraz povećanog proračunskog deficita koji su javni računi Grčke pokazali od 2000. godine. (Beker, 2013.) Problem u Grčkoj bio je taj što se trošilo iznad mogućnosti, njezina je potrošnja bila mnogo veća od proizvodnje, uz što je sklonost štednji bila jednaka nuli. Tekući deficit budžeta 2009. godine iznosio je 13,6% , a udio ukupnog duga u BDP-u dosegnuo je čak 115% BDP-a. (Babić, 2010.) Zbog relativno visokog jediničnog troška rada, grčki je izvoz postajao sve manje konkurentan jer je jedinični trošak rada² rastao. Nominalne su plaće rasle pogotovo u javnom sektoru a uz ostale povlastice zaposlenici su primali i 13. i 14. plaću koje su se odnosile na tzv. božićnice i uskrsnice. Prosječna je produktivnost rada sporije rasla od produktivnosti rada u EU. Zato je relativna cijena grčkih proizvoda rasla a njihova je konkurentnost opadala, zbog čega su se i uvjeti razmjene pogoršavali. Zbog toga što je Grčka bila članica jedinstvenog valutnog područja, nije imala autonomiju u provođenju monetarne politike, te nije mogla devalvacijom svoje valute povećati konkurentnost svojih proizvoda da bi stimulirali izvoz i destimulirali uvoz. Zbog navedenog rastao je deficit vanjskotrgovinske bilance koji je dostigao je 15%

² Odnos nominalne plaće i produktivnosti rada

BDP-a. (Babić, 2010.) Da bi se pomoglo Grčkoj, a i kako se kriza ne bi proširila na ostale zemlje, dogovoren je program pomoći putem zajmova od 110 milijardi eura te kamatnu stopu od 5% (Babić, 2010.), koja je mnogo niža od one koju bi tržište ponudilo. Kako bi se osigurao povrat navedenih sredstava Grčkoj su morali biti nametnuti određeni uvjeti što je dovelo do problema zbog toga što su sve članice Europske unije ravnopravne te ne bi bilo u redu da druge zemlje diktiraju mjere fiskalne politike ili politike dohodaka. Stoga je kao najbolja opcija bilo obratiti se Međunarodnom monetarnom fondu (MMF) za pomoć, no to je dovelo u pitanje sposobnost europodručja u rješavanju problema. Budući da MMF ima već dobro definirane i standardizirane uvjete pri pružanju pomoći ipak je izabrana navedena opcija. MMF je pristao sudjelovati sa 30 milijardi eura (Babić, 2010.), pri čemu su postavljeni sljedeći uvjeti (Babić, 2010.):

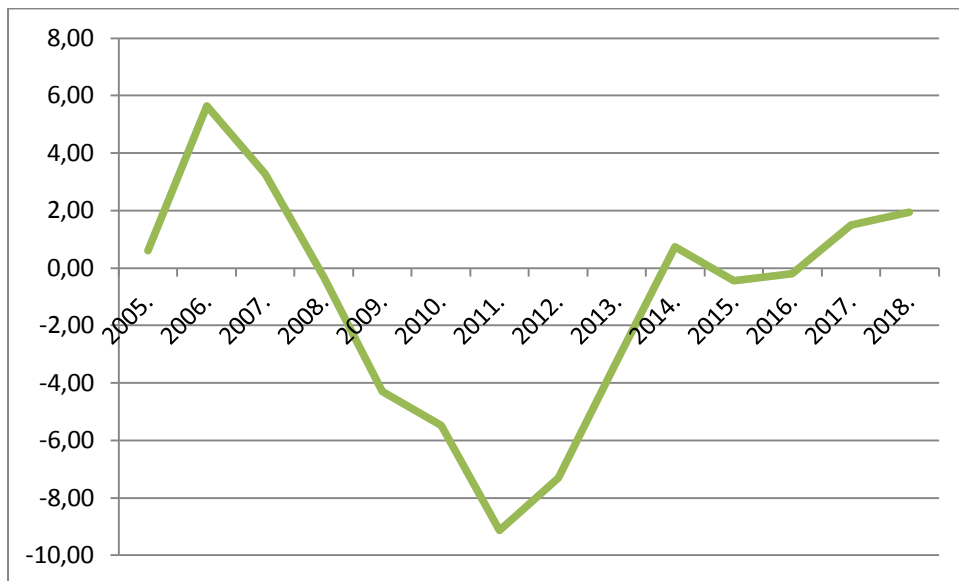
- uravnoteženje domaće proizvodnje i potrošnje
- fiskalna konsolidacija
- smanjenje deficita vanjskotrgovinske bilance i bilance plaćanja

Uravnoteženje domaće proizvodnje i potrošnje moguće je postići na dva načina, povećati proizvodnju ili smanjiti domaću potrošnju. Iako je povećanje proizvodnje bolji izbor, kratkoročno se uravnoteženje postiže smanjivanjem domaće potrošnje. Kako bi se smanjila domaća potrošnja, potrebno je raspoloživi dohodak smanjiti povećanjem poreza ili transfera.

Fiskalna konsolidacija ili smanjivanje budžetnog deficita vrši se smanjivanjem budžetne potrošnje i transfera stanovništvu ili povećanjem poreza. Smanjivanje budžetnih rashoda vrši se smanjivanjem broja zaposlenih i njihovih plaća, dok se povećavanje budžetnih prihoda vrši povećanjem poreza na dohodak i dodanu vrijednost. Grčka je sve navedene mjere prihvatila te se obvezala do 2014. smanjiti budžetni deficit s 13,6% na 2,7%, te do 2013. godine smanjiti broj zaposlenih u javnom sektoru za 100.000. (Babić, 2010.) Kako bi smanjila deficit trgovinske bilance, Grčka je morala smanjiti jedinične troškove rada na način da se smanje plaće i poveća produktivnost.

Gospodarstvo Grčke oporavlja se, te ide na bolje, što prikazuju sljedeći grafikoni.

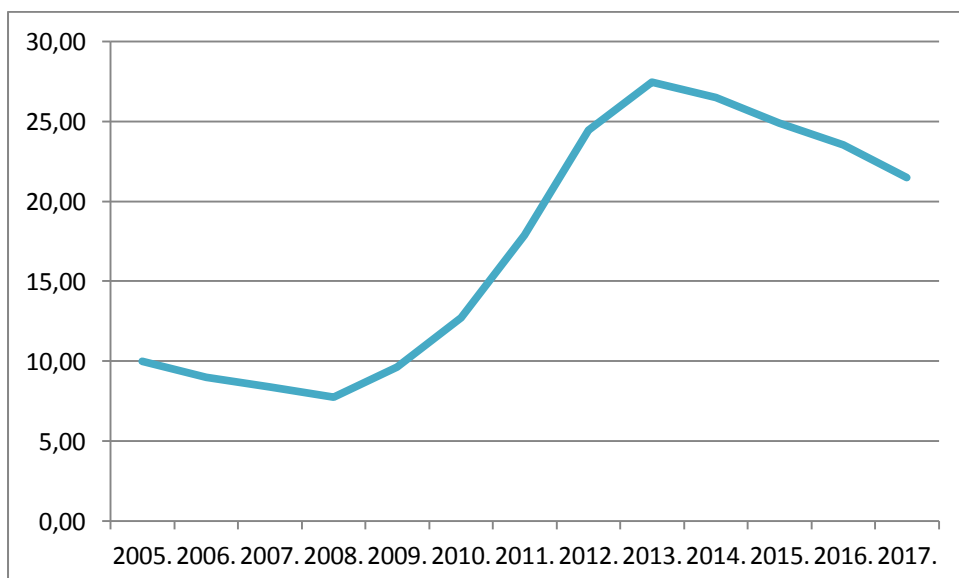
Grafikon 5: Godišnji rast BDP-a zemalja Grčke u razdoblju od 2005. do 2018. godine, izražen u postotku

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Na grafikonu 5 vidljivo je kako je rast BDP-a Grčke bio u naglom opadanju od 2007. godine te je sa oko 5% dosegao pad od 9% u 2011. godini. Te od 2012. godine ponovno raste do 2% u 2018. godini.

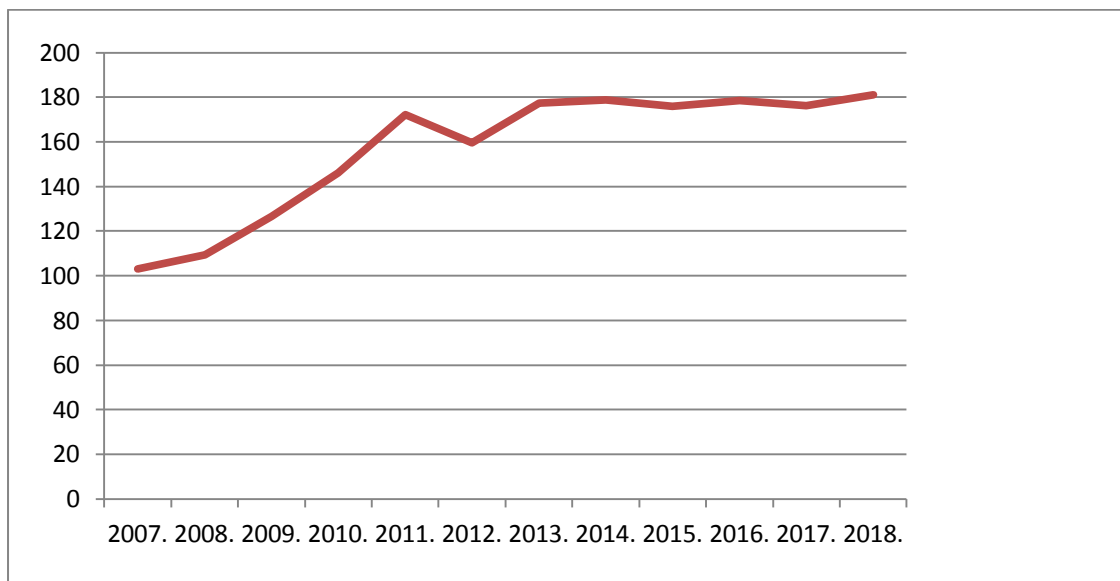
Grafikon 6: Stopa nezaposlenosti Grčke u razdoblju od 2005. do 2018. godine, izražena u postotku

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Stopa nezaposlenosti u Grčkoj 2005. godine iznosila je 10%, te se do 2008. smanjila na 7% da bi onda naglo počela rasti i dosegla nezavidnu razinu od čak 27%. Vidljiv je oporavak u smislu pada stope nezaposlenosti koja u 2017. godini iznosi 21%.

Grafikon 7: Javni dug Grčke u razdoblju od 2007. do 2018. godine, izražen u postotku BDP-a

Izvor: izrada autorice prema podacima s Eurostata

Javni dug Grčke u 2007. godini iznosio je 100% BDP-a te od tada bilježi konstantan rast, i u 2018. godini iznosi 180% BDP-a.

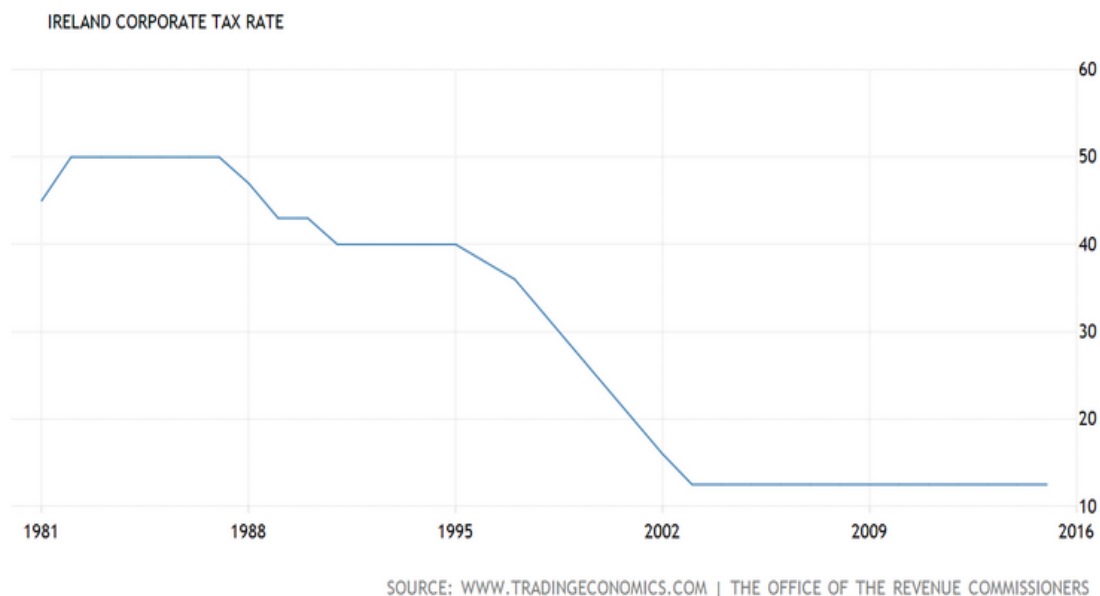
Kriza u Irskoj

Irska, koja je nazivana „Keltskim tigrom“ 1990-tih godina, također je bila zahvaćena financijskom krizom.

Naime, Irska je 1980-tih godina bila zemlja koju su obilježavali visoka nezaposlenost, visoka stopa emigracije, visoka stopa inflacije, visoke porezne i kamatne stope, te male investicije i niska stopa rasta. Visoke porezne stope utjecale su na nekonkurentnost irskih proizvoda na europskom tržištu. Zbog visokih kamatnih stopa investicije su bile male, zbog čega je i stopa rasta bila niska a javni je dug iznosio čak 120% BDP-a. (Rančić, L., Rebac, N., Pilipović, O. ,2010.)

No, u devedesetim godinama prošlog stoljeća irsko je gospodarstvo naglo počeo rasti te je ona postala „Keltski tigar“ zahvaljujući radikalnom promjenom ekonomske politike. Fiskalnom konsolidacijom smanjili su se javni rashodi, što je omogućilo smanjivanje poreznih stopa i inflacije. Jedan od vrlo bitnih poteza bilo je smanjivanje poreza na dobit sa 40 % na 12,5% što je privuklo veliki broj direktnih stranih investicija. Sljedeći grafikon prikazuje stopu poreza na dobit u Irskoj. (Rančić, L., Rebac, N., Pilipović, O. ,2010.)

Grafikon 8: Stopa poreza na dobit od 1981. do 2016. godine u Irskoj

Izvor: <http://www.tradingeconomics.com/ireland/corporate-tax-rate>

Irska je zapravo postala najprivlačnija europska zemlja što se tiče direktnih stranih investicija, te su navedene investicije bile usmjeravane u nove odnosno greenfield investicije, u proizvodni sektor. Rezultat takvih investicija bile su visoke stope rasta, pad nezaposlenosti te rast raspoloživog dohotka i potrošnje.

Nažalost, zdravi ekonomski rast prekinut je onog trena kad je pokretač rasta postala stanogradnja, te je i broj zaposlenih u tom sektoru porastao na 20% radne snage. (Rančić, L., Rebac, N., Pilipović, O. ,2010.)

Zbog većeg raspoloživog dohotka, porasla je potrošnja trajnih dobara, te potražnja za stanovima. Rasle su i cijene stanova. Banke su se počele upuštati u sve veće špekulacije s drugorazrednim hipotekarnim kreditima, a strane banke posuđivale su novac irskim bankama, kamatne su stope opadale, što je rezultiralo povećanjem međubankarskih zajmova. Na taj se način zdravi ekonomski rast u irskoj pretvorio u špekulacijski rast. Počele su rasti i plaće u privatnom sektoru, što je rezultiralo rastom plaća i u javnom sektoru. Počeo je rasti i deficit, rasla je i zaduženost, te se irski izvoz počeo smanjivati zbog opadanja njegove konkurentnosti. Sve je to dovelo do puknuća balona hipoteka te su banke postale nelikvidne. Smanjilo se kreditiranje realnog sektora te se smanjila i zaposlenost, što je rezultiralo rastom nezaposlenosti sa 4% u 2006. godini na 14% u 2010. godini. Smanjio se i raspoloživi dohodak te je opadao BDP. Smanjili su se budžetni prihodi te je rastao budžetni deficit, te je 2011. godine dosegnuo razinu od 32% BDP-a. Zbog opadanja BDP-a smanjili su se i porezni prihodi sa 47 milijardi 2007. godine na 33 milijarde u 2009. godini. (Rančić, L., Rebac, N., Pilipović, O. ,2010.)

Sasvim je jasno iz navedenih pokazatelja, kako je Irsku zahvatila kriza. Razlog koji je posebno pogodovao prelasku krize i u Irsku bio je to što su direktne strane investicije kao glavni pokretač irskog gospodarstva ujedno i njegova potencijalna slabost , zato što je rast industrijskog sektora bio ovisan o stranom kapitalu te je nedovoljna pažnja posvećena razvoju domaćih poduzeća.

Financijska je kriza tako uzrokovala i fiskalnu krizu, te je Irska kako bi minimalizirala posljedice krize, provela fiskalnu konsolidaciju kao i Grčka. No, fiskalna konsolidacija u vrijeme krize može imati suprotan efekt od željenoga. Naime, ista predstavlja restriktivnu fiskalnu politiku, odnosno daljnje opadanje BDP-a i poreznih prihoda,

posljedica čega je povećavanje budžetnog deficita i javnog duga, a upravo se to dogodilo Irskoj.

Zbog nemogućnosti vraćanja duga, i na nagovor vlada snažnijih članica EU, Irska je zatražila pomoć od EU-a i MMF-a.

Glavni ciljevi četverogodišnjeg reformskog programa bili su (Kersan-Škabić, 2015.) :

- ušteda od 15 milijardi eura, smanjenje potrošnje od 5 milijardi eura do 2014. godine,
- uvođenje poreza na nekretnine i vodoprivredne naknade,
- povećavaju se stope PDV-a sa 21% na 22% (u 2013.) i na 23% u 2014. godini,
- rezanje minimalne tjedne plaće za jedan euro,
- ukidanje preko 240.000 radnih mjesta u javnom sektoru

Financijski paket Irske sastojao se doprinosa EFSM (22,5 milijuna eura), doprinosa EFSF (17,7 milijardi eura), bilateralnih doprinosa iz UK (3,8 milijardi. eura), Švedske (0,6 milijardi eura) i Danske (0,4 milijardi eura), financiranje iz MMF-a (22,5 milijardi eura) i 17,5 milijardi eura doprinosa iz Irske (trezora i Nacionalni mirovinski fond). (Europa.eu, 2019.)

Ciljevi pomoći Irskoj bili su jačanje bankarskog sektora, ambiciozna fiskalna prilagodba za vraćanje fiskalne održivosti, korekcija prekomjernog deficita do 2015. godine te reforme rasta za poboljšanje, posebice na tržištu rada, kako bi se omogućilo povratak na snažan i održivi rast. (Kersan-Škabić, 2015.)

3. PROJEKT EUROPSKE BANKOVNE UNIJE

„Bankovna unija je sustav nadzora i sanacije banaka na razini Europske unije koji djeluje na temelju pravila koja se primjenjuju u cijelom EU-u“. (Europska komisija, 2018.)

Zbog mnogobrojnih negativnih posljedica financijske krize, koje se osjećaju još i danas, Europska je unija pokrenula projekt bankovne unije kako bi ojačala bankovni sustav poljuljan financijskom krizom te uspostavila učinkovitiji nadzor bankovnog sustava. Samo funkcioniranje bankovne unije temelji se na paketu mjera i reformi koje su donijete kako bi se vratilo povjerenje u bankovni sustav.

„Ujedinjenje Europe oduvijek je bio politički projekt, ali je motiviran prvenstveno gospodarskim i drugim interesima zemalja članica.“ (Kandžija, V. i Cvečić, I., 2008., str.21.)

Europska bankovna unija kreirana je tijekom 2012. godine kao odgovor na financijsku krizu. Iste je godine Europsko vijeće započelo s elementima planiranja strukture same bankovne unije kojima se planira bolje upravljanje bankovnim krizama. Bankovna se unija temelji na jedinstvenim pravilima koja čine okosnicu bankovne unije i zakonodavnog uređenja financijskog sektora europske unije.

Opći cilj bankovne unije jest vratiti povjerenje u europski bankovni sustav te ga učiniti sigurnijim, što se postiže pojačanim nadzorom banaka. Svrha bankovne unije je da bankama koje budu ugrožene omogući sanaciju ali na način da troškove sanacije više ne snose porezni obveznici. Dakle bankovna je unija zapravo osmišljena kako bi se prekinula veza između država i banaka.

Bankovnu uniju čine sve zemlje europodručja, te sve koje uvedu euro direktno postaju članicom bankovne unije, a postoji i mogućnost da se zemlje koje nisu članice priključe bankovnoj uniji uspostavom sporazuma o bliskoj suradnji s Europskom središnjom bankom.

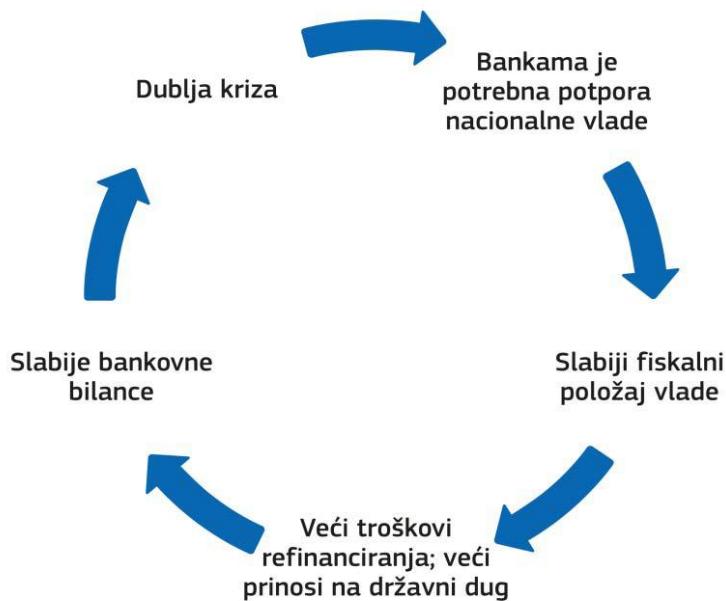
Europska središnja banka u bankovnoj uniji ima ulogu nadzora svih većih banaka koje su sistemski važne. Prije osnivanja bankovne unije nadzor nad bankama u europskoj uniji provođen je na nacionalnoj razini od strane nacionalnih banaka

država, a navedeno je rezultiralo većim brojem različitih načina nadzora nad bankama u europskoj uniji, kao i neujednačenom interpretacijom i primjernom prudencijalnom regulacijom. Ono što je bitno naglasiti jest kako je prije bankovne unije nadzor nad bankovnim sektorom bio nacionalna, uz državnu suradnju i koordinaciju nacionalnih supervizora pod okriljem Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (eng. European Banking Authority), a uspostavom bankovne unije taj nadzor je prebačen na Europsku središnju banku, dok je fokus Europskog nadzornog tijela za bankarstvo usmjeren na stvaranje i razvoj jedinstvenih standarda i pravila. (Vijeće EU, 2019.) Dakle ide se od dobrovoljnog sudjelovanja u zajedničkim okvirima supervizijske suradnje prema centralizaciji, pri čemu središnje banke gube, pored monetarne, i prudencijalnu politiku.

3.1. Osnivanje Europske bankovne unije

Do ideje i osnivanja bankovne unije došlo je zbog potrebe za reformom europskog bankovnog sustava čije je funkcioniranje bilo otežano zbog negativnih posljedica financijske krize. Stvorila se potreba za pojačanim nadzorom te novim načinom saniranja europskih banaka, ponajviše zato što se za sanaciju istih koristio novac poreznih obveznika. Bankovna unija osmišljena je kako bi se prekinula veza između banaka i država te kako troškove sanacije banaka više ne bi snosili porezni obveznici, već vlasnici banaka.

Slika 1: Začarani krug banaka i državnih financija

Izvor: Europska komisija, 2018.

Slika 1. prikazuje začarani krug banka i državnih financija iz čega se jasno vidi kako su banke i država vrlo povezane i kako takav način funkcioniranja nije bio dobar jer država pomaže banci kad zapadne u poteškoće, čime se povećavaju troškovi refinanciranja te je veći javni dug, što u konačnici uzrokuje još dublju krizu i tako u krug.

Ono što je ideja bankovne unije je prekidanje upravo tog začaranog kruga i povezanosti banaka s državama. Zajednički nadzor osigurat će provedbu strožih bonitetnih zahtjeva za banke, u skladu s kojim banke moraju raspolagati dostatnim pričuvama kapitala i razinom likvidnosti. Na taj će način banke postati čvršće i sposobnije za upravljanje rizicima.

Poteškoće posrnutih banaka rješavat će se bez novca poreznih obveznika, dakle rješavanja će financirati dioničari i vjerovnici banaka te fond za rješavanje. Tako će se ograničiti negativne posljedice za fiskalni položaj vlada jer fiskalni položaj neće dodatno slabiti budući da neće biti potrebna sanacija banaka.

Banke više neće biti „europske za života, ali nacionalne u smrti” jer će ih nadzirati istinski europski mehanizam, koji će upravljati i svim poteškoćama. (Europska komisija, 2018.)

Očekivani učinak Europske bankovne unije je prije svega, stabilnost i sigurnost europskog bankovnog sustava. Također se očekuje sprječavanje pojave potencijalne krize, a ako ipak dođe do navedene, očekuje se da će se bankovnom unijom minimizirati posljedice potencijalne krize na ukupno gospodarstvo.

Potencijalni učinak djelovanja bankovne unije svakako je stabilizacija bankovnog sustava, odnosno sprječavanje mogućnosti pojave nove financijske krize. Ukoliko do krize ipak dođe, zasigurno neće biti velikih razmjera kao što je bila posljednja financijska kriza, te će i posljedice za gospodarstvo biti puno manje u odnosu na posljedice posljednje financijske krize.

Dakle, ako se banke ipak suoče s krizom, utvrdit će se zajednički okvir upravljanja, na temelju Direktive o oporavku i sanaciji banaka. U svakom slučaju, budući da troškove sanacije više neće snositi porezni obveznici banke će biti puno opreznije te neće olako ulaziti u rizične poslove. Ako i do rijetkog slučaja stečaja banke ipak dođe, usprkos zaista strogom nadzoru, sanacija posrnutih banaka provodit će se na temelju jedinstvenog mehanizma sanacije, unutar kojeg djeluju odbor za sanaciju te jedinstveni fond za sanaciju.

Uspostavljanje Europske bankovne unije pokrenuto je od strane Europske Unije kako bi se ojačao cjelokupni bankovni sustav te postavio kvalitetan i učinkovit supervizijski nadzor.

U lipnju 2012. godine predstavljen je izvještaj Europske komisije naziva „Towards a genuine Economic and monetary union“, odnosno „Prema istinskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji“, a isti je temeljen na četiri stupa:

- integriranom financijskom okviru koji se odnosi na bankovnu uniju te formiranje tržišta kapitala i jačanje Europskog odbora za sistemske rizike;
- integriranom proračunskom okviru koji obuhvaća fiskalnu uniju te savjetodavni fiskalni odbor;
- integriranom gospodarskom okviru koji podrazumijeva potpunu ekonomsku uniju;
- te političkoj uniji koja obuhvaća demokratski legitimitet i odgovornost odlučivanja unutar Europske monetarne unije. (Vijeće EU, 2018.)

Europski parlament iste godine izglasao je tri ključne direktive kojima su uspostavljena tri jedinstvena mehanizma: jedinstveni nadzorni mehanizam, jedinstveni sanacijski mehanizam i europski sustav osiguranja depozita, o čemu će nešto više biti iznijeto u četvrtom poglavlju ovog rada.

Europska komisija bila je ta koja je uložila veliki napor kako bi stvorila sigurniji i stabilniji bankovni sustav te je 2008. godine predložila 28 novih pravila za bolju regulaciju i nadzor financijskog sektora. (Vijeće EU, 2018.)

Budući da su posljedice krize stvorile veliko nepovjerenje u financijski sustav EU, Europski parlament izglasao je tri direktive kojima se uspostavlja bankovna unija kojoj je za cilj spriječiti nove bankovne krize. Dakle, obnova povjerenja u bankarski sektor, stabilizacija financijskog sustava i stabilizacija eura glavni su ciljevi iste kojom se nastoji uvesti jedinstvena pravila za cijelu Europsku uniju radi pojačane kontrole rada banaka. Na taj način porezni obveznici više ne bi plaćali nepredvidive gubitke banaka te bi banke postale odgovornije za svoje postupke.

Donijetim direktivama uspostavljena su tri stupa bankovne unije, a to su :

1. Jedinstveni nadzorni mehanizam (eng. Single Supervisory Mechanism-SSM)
2. Jedinstveni sanacijski mehanizam (eng. Single Resolution Mechanism-SRM)
3. Europski sustav osiguranja depozita (eng. European Deposit Insurance Scheme-EDIS)

Mehanizam za nadzor banaka zadužen je za superviziju i kontrolu banaka, a mehanizam za sanaciju intervenira u problematičnim situacijama kada se banke nalaze u opasnosti od bankrota. Glavnu odgovornost za superviziju ima Europska središnja banka, dok kasnije intervencije i plan restrukturiranja provodi Odbor za sanaciju i likvidaciju banaka. Zadnju odluku o sanaciji banke i o planu restrukturiranja donosi Europska komisija, te se provedba plana vrši na nacionalnoj razini. (Vijeće EU 2018.)

„Bankovnom se unijom osigurava zajednička provedba pravila u europodručju, stoga je od 2014. godine Europska središnja banka supervisor svih 6000 banaka u europodručju a djeluje u okviru jedinstvenog nadzornog mehanizma“. (Vijeće EU 2018.)

Bankovna unija zapravo je dopuna ekonomskoj ali i monetarnoj uniji te unutar njem tržištu, a njome se usklađuje odgovornost za nadzor, sanaciju i financiranje na nivou EU, pri čemu se banke u cijelom europodručju obvezuju pridržavanju jednakih pravila. Navedenim se pravilima osigurava da banke preuzimaju umjerene rizike i da banka koja „povuče krive poteze“ plaća za svoje gubitke te da se suočava s mogućnošću zatvaranja uz minimaliziranje troškova za porezne obveznike.

Ciljevi bankovne unije jesu osigurati otpornost banaka na moguće krize, spriječiti situacije koje se odnose na upotrebu novca poreznih obveznika, osigurati spašavanje banaka u slučaju sanacija, smanjiti fragmentaciju tržišta usklađivanjem pravila za financijski sektor te poboljšati financijsku stabilnost država europodručja te cijele Europske Unije. (Vijeće EU, 2018.)

Tablica 1: Ciljevi bankovne unije

Cilj je bankovne unije učiniti europsko bankarstvo:	
transparentnijim	dosljednom primjenom zajedničkih pravila i administrativnih standarda za nadzor, oporavak i sanaciju banaka
jedinstvenim	jednakim pristupom nacionalnim i prekograničnim bankovnim aktivnostima i odvajanjem financijskog zdravlja banaka od država u kojima se nalaze
sigurnijim	pravodobnom intervencijom u slučaju da se banka nađe u poteškoćama kako bi se spriječila njezina propast i, ako je potrebno, učinkovitom sanacijom banaka

Izvor: Europska središnja banka, 2019.

Sljedeća slika prikazuje stvaranje sigurnog bankovnog sektora, odnosno tri najvažnije mjere bankovne unije.

Slika 2: Stvaranje sigurnog bankovnog sektora

Izvor: Europska komisija, 2018.

Slika 2. prikazuje skup mjera koje omogućuju da se s bankama postupa na sveobuhvatan način i omogući da sve banke postanu sigurnije (sprječavanje krize), da se u slučaju problema osigura rana intervencija supervizora i rješavanje problema (rana intervencija), a ako se ipak dogodi najgore, osigurat će se mehanizmi potrebne za učinkovito upravljanje krizom. (Europska komisija, 2018.)

Što se tiče sprječavanja nastanka krize, navedeno se planira ostvariti putem sljedećih ciljeva:

- Jači, neovisni financijski supervizor koji osigurava da banke primjenjuju pravila
- Stroži prudencijalni zahtjevi za otpornije banke
- Pravovremeno planiranje za banke u kritičnoj situaciji.

Rana intervencija obuhvaća pravovremene korektivne mjere u slučaju problema. Ukoliko neka banka padne u poteškoće, supervizori imaju ovlast za interveniranje. Za rano prepoznavanje rizika zaduženo je Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (engl. EBA-European Banking Authority), a jedinstveni supervizor je Europska središnja banka, koja nadzire ranu intervenciju zajedno s drugim tijelima nadležnim za ranu intervenciju,

Upravljanje krizom u slučaju nepovoljne financijske situacije banke, odnosi se na zaštitu poreznih obveznika, koju osigurava Direktiva o oporavku i sanaciji banaka. Navedeno se postiže jedinstvenim mehanizmom rješavanja kojim se osigurava centralizirana i učinkovita provedba jedinstvenih pravila unutar bankovne unije. (Europska komisija, 2018.)

Sljedeća slika prikazuje dijelove financijske reforme pomoću koje Europska unija nastoji vratiti povjerenje u europski bankovni sustav:

Slika 3: Ključni dijelovi slagalice financijske reforme diljem Europske unije

Izvor: Europska komisija, 2018.

Navedena slika prikazuje ključne dijelove slagalice financijske reforme, koji su ujedno i zadaci Europske bankovne unije.

Zbog posljedica financijske krize koje su se prelile u europski bankovni sustav, Europska je unija morala reagirati kako bi vratila povjerenje u bankovni sustav te je odlučila provesti financijsku reformu, a to je moguće samo ispunjavanjem svih navedenih zadataka koji su povezani međusobno te su stoga i prikazani u obliku slagalice. Konačni je cilj bankovne unije da se prekine povezanost između država i banaka, odnosno da banke prestanu samovoljno donositi odluke i ponašati se rizično, znajući da će ih ako nešto krene po zlu, spasiti država, odnosno novac poreznih obveznika. Na ovaj način, uz učinkovit nadzor, jedinstveni pravilnik i mehanizme koji prate sve banke koje su od systemske važnosti trebale bi se spriječiti bankovne krize koje bi mogle ugroziti cijeli bankovni sustav Europske unije.

4. ZAKONODAVNI OKVIR EUROPSKE BANKOVNE UNIJE

Temelj bankovne unije je zakonodavni okvir sa zajedničkim jedinstvenim pravilima za banke u svim državama članicama koja su utvrđena u jedinstvenom pravilniku.

Vrlo je važno da bankovna unija ima čvrste temelje koji osiguravaju uklapanje novih pravila i struktura u već poznati okvir zakona .

Prema Božina Beroš, (2017,str.15), Bankovna se unija temelji na sljedećim pravnim aktima:

1. Uredbi Europskog parlamenta i Vijeća EU br. 1024/2013 od 15. listopada 2013. o dodjeli određenih zadaća Europskoj središnjoj banci u vezi s politikama bonitetnog nadzora kreditnih institucija;(engl. Council regulation (eu) no 1024/2013)
2. Uredbi Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010; (engl. Regulation no 806/2014 of the European parliament and of the council of 15 July 2014 establishing uniform rules and a uniform procedure for the resolution of credit institutions and certain investment firms in the framework of a single resolution mechanism and a single resolution fund and amending regulation no 1093/2010)
3. Direktivi 2014/59/EU (engl. BRRD - Bank Recovery and Resolution Directive) Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014.o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava;
4. Direktivi 2014/49/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o sustavima osiguranja depozita. (engl. Directive 2014/49/eu of the European parliament and of the council of 16 april 2014 on Deposit Guarantee Schemes)

U sljedećim potpoglavljima bit će više riječi o jedinstvenim pravilima Europske bankovne unije te ostalim propisima vezanim za uspostavu i funkcioniranje iste.

Jedinstvena pravila Europske bankovne unije

„Jedinstvena pravila okosnica su bankovne unije i zakonodavnog uređenja financijskog sektora u EU-u općenito“. (Vijeće EU, 2018.)

Jedinstvenim se pravilima utvrđuju kapitalni zahtjevi za banke, osigurava bolja zaštita deponenata te uređuje sprečavanje propadanja banaka i upravljanje takvim situacijama, a čini ih niz pravnih akata koje moraju poštovati sve financijske institucije (što uključuje otprilike 8300 banaka) u EU-u. (Vijeće EU, 2018.)

Europsko bankovno zakonodavstvo prethodno je bilo utemeljeno na direktivama koje su ostavile mjesta za značajna odstupanja u nacionalnim pravilima. To je dovelo do različitog tumačenja tih pravila i pravne nesigurnosti, što je institucijama omogućilo da iskoriste regulatorne rupe, narušavajući tržišno natjecanje i čineći ga teretom za poduzeća koja djeluju na jedinstvenom tržištu. Financijska kriza pokazala je da na integriranim financijskim tržištima ta odstupanja mogu imati vrlo razoran učinak. Kada se materijaliziraju rizici koji nastaju pod zastavom minimalnog usklađivanja, učinak se često ne može obuhvatiti unutar nacionalnih granica, nego se može proširiti na jedinstveno tržište EU. Stoga je od presudne važnosti koristiti istu definiciju regulatornih agregata i istih metodologija za izračun ključnih zahtjeva, kao što su omjeri kapitala i standardi likvidnosti. (Vijeće EU, 2018.)

Jedinstveni pravilnik ima za cilj otkloniti te nedostatke i dovesti do otpornijeg, transparentnijeg i učinkovitijeg europskog bankarskog sektora:

- otporniji europski bankarski sektor: Jedinstveni pravilnik osigurava da se prudencijalne mjere zaštite, gdje god je to moguće, primjenjuju u cijeloj EU, a ne ograničavaju samo na pojedine države članice, budući da je kriza istaknula stupanj povezanosti gospodarstava država članica (zbog navedene povezanosti kriza se iz Grčke prelila na ostale zemlje europodručja)
- transparentniji europski bankarski sektor: Jedinstveni pravilnik osigurava da je financijska situacija institucija transparentnija i usporediva diljem EU-a za

supervizore, nositelje depozita i ulagače. Financijska kriza pokazala je da je netransparentnost regulatornih zahtjeva u različitim državama članicama glavni uzrok financijske nestabilnosti. Nedostatak transparentnosti je prepreka učinkovitom nadzoru, ali i povjerenju tržištu i ulagačima.

- učinkovitiji europski bankarski sektor: Jedinствени pravilnik osigurat će da institucije ne moraju poštivati 28 različitih skupova pravila, već će sve banke imati zajednička pravila,

Cilj jedinstvenog pravilnika je pružiti jedinstven skup usklađenih bonitetnih pravila koje institucije u cijelom EU-u moraju poštivati. Pojam jedinstvenog pravilnika donijelo je 2009. godine Europsko vijeće kako bi se pozvalo na cilj jedinstvenog regulatornog okvira za financijski sektor EU-a koji bi dovršio jedinstveno tržište financijskih usluga. Time će se osigurati jedinstvena primjena Basel III u svim državama članicama. On će zatvoriti regulatorne rupe i na taj način pridonijeti učinkovitijem funkcioniranju jedinstvenog tržišta. (EBA, europa.eu, 2019.)

Iako je jedinstveni pravilnik ključ za Europu, novi regulatorni okvir ipak mora biti oblikovan tako da ostavi određeni prostor za nacionalno donošenje odluka, budući da kreditni i ekonomski ciklusi nisu sinkronizirani diljem EU-a. Zbog toga su države članice zadržale mogućnost da od svojih institucija zahtijevaju veće kapitalne zahtjeve. Štoviše, svaka država članica odgovorna je za usklađivanje razine svog protucikličkog zaštitnog sloja³ sa svojom ekonomskom situacijom i za zaštitu svog gospodarstva i bankovnog sektora od drugih strukturnih varijabli koje mogu predstavljati prijetnju financijskoj stabilnosti. Nadalje, države članice bi prirodno zadržale sadašnje ovlasti u okviru "drugog stupa", odnosno mogućnost nametanja dodatnih zahtjeva za određenu banku nakon postupka nadzorne revizije. (EBA, europa.eu, 2019.)

³ Protuciklički kapital je bonitetni alat uveden Sporazumom Basel III kako bi se otklonili učinci gospodarskog ciklusa na kreditnu aktivnost banaka. Njime se od banke zahtijeva da ima dodatni iznos kapitala u dobrim vremenima, kad je kreditni rast snažan, tako da se, kad se gospodarski ciklus promijeni i gospodarska aktivnost uspori ili čak smanji, taj zaštitni sloj može otpustiti kako bi se banci omogućilo da nastavi kreditirati realno gospodarstvo. Ako banka prekrši taj zahtjev, primjenjuju se jednaka pravila kao u slučaju zaštitnog kapitala.

Glavni elementi jedinstvenih pravila, odnosno pravni akti najvažniji za bankovnu uniju, jesu:

- Direktiva o kapitalnim zahtjevima IV (engl. CRD IV - Capital Requirements Directive) i Uredba o kapitalnim zahtjevima (engl. CRR - Capital Requirements Regulation)
- izmijenjena direktiva o sustavima osiguranja depozita (engl. DGS – Deposit Guarantee scheme)
- Direktiva o oporavku i sanaciji banaka (engl. BRRD - Bank Recovery and Resolution Directive)

Budući da direktiva o kapitalnim zahtjevima i uredba o kapitalnim zahtjevima zapravo prenose načela Basela III u nastavku slijedi bliži prikaz te povezanost Basela III⁴ i navedenih akata.

Provedba Basela III u Europi

Europska unija je 2013. donijela zakonodavni paket za jačanje regulative bankarskog sektora i provedbu sporazuma Basel III u pravnom okviru EU-a. Novi paket zamjenjuje postojeće direktive o kapitalnim zahtjevima (2006/48 i 2006/49) Direktivom o kapitalnim zahtjevima i Uredbom o kapitalnim zahtjevima te je važan korak prema stvaranju sigurnijeg i sigurnijeg financijskog sustava. Uredba sadrži detaljne bonitetne zahtjeve za kreditne institucije i investicijska društva, dok nova Direktiva pokriva područja postojeće Direktive o kapitalnim zahtjevima u kojima države članice moraju prenijeti odredbe EU-a na način koji odgovara njihovom okolišu. Paket se primjenjuje od 1. siječnja 2014. Neke od novih odredbi će se uvoditi između 2014. i 2019. godine. (EBA, europa.eu, 2019.)

Sveobuhvatni cilj takozvanog sporazuma Basel III i njegovog provedbenog akta u Europi, paketa CRD IV, je ojačati otpornost bankarskog sektora EU-a kako bi bio bolje pozicioniran za apsorpiranje ekonomskih šokova, a pritom osigurao da banke

više o tome na: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>

nastaviti financirati gospodarsku aktivnost i rast. Sporazum iz Basela III odobren je od strane G20 u studenom 2010. godine.

"Basel III" je sveobuhvatni skup reformskih mjera u bonitetnoj regulativi banaka koju je razvio Bazelski odbor za nadzor banaka kako bi ojačao regulaciju, nadzor i upravljanje rizicima u bankarskom sektoru. Ove mjere imaju za cilj:

- poboljšati sposobnost bankarskog sektora da apsorbira šokove koji proizlaze iz financijskog i gospodarskog stresa, bez obzira na izvor
- poboljšati upravljanje rizicima i upravljanje
- ojačati transparentnost i objave banaka.

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (dalje u tekstu EBA) ima ključnu ulogu u izgradnji jedinstvenog pravilnika o bankarstvu te u provedbi okvira Basel III u Europskoj uniji.

Iako je tijekom zakonodavnog procesa institucijama EU-a pružala ponajprije stručne tehničke savjete, EBA je sada ovlaštena izraditi veliki broj obvezujućih tehničkih standarda za provedbu paketa CRD IV, BRRD, DGSD, PSD2⁵ i MCD⁶. BTS su pravni akti koji specificiraju pojedine aspekte zakonodavnog teksta EU-a (Direktiva ili Uredba) i imaju za cilj osiguravanje dosljedne usklađenosti u određenim područjima. Europska komisija uvijek konačno usvaja tehničke standarde putem propisa ili odluka. Prema pravu EU-a, uredbe su pravno obvezujuće i izravno primjenjive u svim državama članicama. U tom trenutku one postaju pravno obvezujuće i izravno primjenjive u svim državama članicama. To znači da na dan stupanja na snagu, postaju dijelom nacionalnog prava država članica, a njihova provedba u nacionalno pravo nije samo nepotrebna, nego i zabranjena. Smjernice su važan alat za poticanje konvergencije nadzornih praksi diljem EU-a. Iako nisu pravno obvezujuća, nadzorna tijela i institucije diljem Europe moraju uložiti sve napore kako bi se uskladili s njima. Osobito su nadzorna tijela dužna obavijestiti EBA-u o njihovoj usklađenosti ili namjeri da se pridržavaju istih te također objasniti razloge za eventualno nepoštivanje. Konačno, EBA ima mandat izraditi niz izvješća čiji je cilj evaluacija ili procjena

⁵ Direktiva i platnim uslugama (engl. PSD2-Revised Payment Service Directive)) direktiva je prema kojoj će u svim državama članicama Europske unije od rujna 2019. godine započeti obvezna liberalizacija platnog prometa.

⁶ Direktiva 2014/17/eu europskog parlamenta i vijeća od ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine i o izmjeni direktiva 2008/48/ez i 2013/36/eu i uredbe (eu) br. 1093/2010 – (engl. MCD- Mortgage Credit Directive)

utjecaja nekoliko odredbi sadržanih u zakonodavnom tekstu, kao što je provedba omjera financijske poluge u Europi ili procjena utjecaja novih odredbi na kreditiranje malih i srednjih poduzeća. Nadalje, EBA koordinira postupak za pitanja i odgovore u okviru jedinstvenog pravilnika. EBA je kroz ovaj proces zadužena za odgovaranje na pitanja dionika o praktičnoj provedbi paketa CRD IV; BRRD, DGSD, PSD2 i MCD uključujući tehničke standarde i smjernice kao dio zakonodavnih tekstova. Konačno, kao dio svog doprinosa zajedničkoj kulturi nadzora u EU, EBA će pregledati primjenu svih BTS-a koje je usvojila Europska komisija i predložiti amandmane gdje je to prikladno. (EBA, europa.eu, 2019.)

Direktiva o kapitalnim zahtjevima

Direktivom o kapitalnim zahtjevima utvrđuju se pravila o zaštitnim slojevima kapitala, primicima i bonusima bankara, bonitetnom nadzoru i korporativnom upravljanju, a ista je prenijeta u pravo država članica.

Sve su banke dužne održavati zaštitni kapital najviše kvalitete svog kapitala (redovni osnovni kapital) u visini od 2,5 % ukupnog iznosa izloženosti banke riziku. Svrha zaštitnog sloja jest očuvanje kapitala banke. Ukoliko banka ne ispunjava navedenu obvezu, morat će ograničiti ili prekinuti isplate dividenda ili bonusa. Osim obveznog iznosa od 4,5 % osnovnog kapitala utvrđenog u uredbi o kapitalnim zahtjevima (CRR), sve banke moraju održavati zaštitni kapital i protuciklički kapital kako bi se osiguralo da tijekom uspješnog razdoblja akumuliraju dovoljno osnovnog kapitala kako bi mogle pokriti gubitke u slučaju krize. (Vijeće EU, 2018.)

Protuciklički kapital je bonitetni alat uveden Sporazumom Basel III kako bi se otklonili učinci gospodarskog ciklusa na kreditnu aktivnost banaka. Njime se od banke zahtijeva da ima dodatni iznos kapitala u dobrim vremenima, kad je kreditni rast snažan, tako da se, kad se gospodarski ciklus promijeni i gospodarska aktivnost uspori ili čak smanji, taj zaštitni sloj može otpustiti kako bi se banci omogućilo da nastavi kreditirati realno gospodarstvo. Ako banka prekrši taj zahtjev, primjenjuju se jednaka pravila kao u slučaju zaštitnog kapitala. (Vijeće EU, 2018.)

Države članice mogu od banaka zatražiti održavanje zaštitnog sloja za sistemski rizik osnovnog kapitala, pri čemu se zahtjev može primijeniti na cijeli financijski sektor, ili pak na njegove zasebne dijelove. Navedenim se nastoji spriječiti i ublažiti dugoročne necikličke sistemske ili makrobonitetne rizike koji mogu imati ozbiljne negativne posljedice na realno gospodarstvo. Države će biti u mogućnosti primijeniti zaštitni sloj za sistemski rizik u rasponu od 1-3% za sve izloženosti, zatim najviše 5% za domaće izloženosti i izloženosti prema trećim zemljama, bez odobrenja Europske komisije. Ukoliko se traži stopa viša od 5% zaštitnog sloja, potrebno je prethodno odobrenje Europske komisije. (Vijeće EU, 2018.)

Što se tiče transparentnosti, sve su banke od 01. siječnja 2014. godine dužne objavljivati broj zaposlenika i neto bankarsku dobit u svakoj od institucija. Sistemski važne banke dužne su izvještavati o ostvarenoj dobiti, plaćenim porezima i primljenim potporama. Od 2015.godine banke trebaju javno objavljivati podatke osim ako Europska komisija odgodi ili izmijeni odgovarajuće odredbe. (Vijeće EU, 2018.)

Direktiva o oporavku i sanaciji banaka

Direktivom o oporavku i sanaciji banaka regulira se sprječavanje bankovnih kriza i osigurava uredna sanacija banaka koje propadaju, dok se njihov učinak na realno gospodarstvo i javne financije istovremeno svodi na najmanju moguću mjeru. Stoga je ta direktiva jedan od temelja jedinstvenih pravila. Njome se utvrđuju nova pravila za raspodjelu tereta koja se primjenjuju u slučaju sanacije banke. Navedenom su direktivom utvrđeni načini odnosno pravila o sanaciji posrnutih banaka koji ne uključuju posezanje za sredstvima poreznih obveznika, odnosno, primjenjuju se načela koja nalažu kako gubitke prvo pokrivaju dioničari i vjerovnici, umjesto da se pokrivaju državnim sredstvima. U slučaju potrebe sanacije banke koja propada ili postoji vjerojatnost da će propasti može se posegnuti iz sanacijskog fonda u koji bankovni sektor izdvaja sredstva.

Cilj direktive o oporavku i sanaciji banka jest upravo brz oporavak banaka te nastavljanje s obavljanjem njihovih glavnih djelatnosti. Elementi koji čine navedenu direktivu jesu :

- priprema i sprječavanje
- rana intervencija
- sanacija.

U procesu pripreme svaka banka na području Europske unije mora imati pripremljene planove koji sadrže mjere koje se poduzimaju u slučaju nastanka potencijalne krize u budućnosti, te se svake godine planovi moraju prilagođavati i ažurirati. Jedna od navedenih mjera je osnivanje *ex-ante* sanacijskog fonda financiranog doprinosima bankovnog sektora, a može se upotrijebiti u slučaju propasti banke. Također potrebno je da svako nacionalno tijelo svih država članica ima pripremljen i sanacijski plan za svaku banku kako bi se znao točno utvrđen slijed aktivnosti koje se poduzimaju u slučaju sanacije banke. Izrada tehničkih standarda, smjernica i izvješća o glavnim područjima oporavka i sanacije dodijeljen je Europskom nadzornom tijeku za bankarstvo. (Vijeće EU, 2018.)

Ranu intervenciju poduzimaju nacionalna sanacijska tijela prije nego se situacija banke znatno pogorša. Mjere rane intervencije sastoje se od izvršenja hitnih reformi, plana restrukturiranja duga koji je napravljen od strane banke, te zamjene članova uprave banke i imenovanja posebnih ili privremenih upravitelja. (Vijeće EU, 2018.)

Pri sanaciji, nacionalna sanacijska tijela ovlaštena su prodati dio poslovanja (u situaciji kada je oporavak banke nerealan), ovlaštene su i osnovati prijelaznu banku, kako bi se najvažnije funkcije mogle nastaviti, te odvojiti dobru od loše imovine i pripremiti mjere za sanaciju vlastitim sredstvima. (Vijeće EU, 2018.)

Uredba o kapitalnim zahtjevima

Uredba o kapitalnim zahtjevima izravno se primjenjuje u svim državama članicama EU-a, a njome se utvrđuju bonitetni zahtjevi za kapital, likvidnost te kreditni rizik za investicijska društva i kreditne institucije. Zapravo se od banaka zahtijeva da izdvoje dovoljno kapitala kako bi mogle pokriti neočekivane gubitke i ostati solventne ukoliko dođe do krize, pri čemu je glavno načelo da potreban iznos kapitala ovisi o rizičnosti imovine određene banke. U uredbi o kapitalnim zahtjevima to se naziva „kapitalnim zahtjevom” te se izražava kao postotak rizikom ponderirane imovine. Koncept rizikom ponderirane imovine znači da se za sigurniju imovinu izdvaja manje kapitala, dok se rizičnijoj imovini dodjeljuje veći ponder rizika. Drugim riječima, što je imovina rizičnija, to banka mora izdvojiti više kapitala. (Vijeće EU, 2018.)

Kapital se može kategorizirati ovisno o njegovoj kvaliteti i riziku. Tako se osnovni kapital (engl. Tier 1) smatra kapitalom za trajnost poslovanja i omogućuje banci nastavak provođenja njezinih aktivnosti te joj osigurava solventnost. Redovni osnovni kapital (engl.CET1- Common equity tier) najviša je razina kvalitete osnovnog kapitala. Kapital koji se koristi u slučaju propasti banke, te omogućuje banci da isplati deponente i vjerovnike ukoliko banka postane insolventna, naziva se dopunskim kapitalom (engl.Tier2).

Ukupni iznos koji banke moraju održavati trebao bi iznositi najmanje 8% rizikom ponderirane aktive, dok bi kapital najviše razine trebao predstavljati 4,5% rizikom ponderirane aktive. (Vijeće EU, 2018.)

Banke bi trebale imati dovoljno likvidne imovine kako bi se pokrili neto likvidnosni odljevi tijekom 30 dana u iznimno stresnim uvjetima. Koeficijent likvidnosti je neopterećena imovina visoke razine kvalitete u odnosu na neto novčane odljeve tijekom razdoblja od 30 dana u iznimno stresnim uvjetima. Minimalni iznos likvidne imovine koju banka mora održavati trebao bi biti u razini od 25% odljeva. (Vijeće EU, 2018.)

Bitno je spomenuti i financijsku polugu koja prikazuje odnos bankovnog zaštitnog kapitala i njezine ukupne imovine. Pod utjecajem efekta financijske poluge nalazi se

imovina banke koja vrijednošću premašuje osnovu kapitala. Uredbom o kapitalnim zahtjevima nastoji se smanjiti financijska poluga kako ne bi imala negativan učinak na solventnost banke.

Direktiva o kapitalnim zahtjevima i Uredba o kapitalnim zahtjevima najvažniji su akti pravnog okvira europske bankovne unije, zajedno s Ugovorom o funkcioniranju Europske unije.(engl. TFEU- Treaty on the functioning of the european union)⁷

Članak 127 stavak 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije: „Europsko Vijeće uredbama, u skladu s posebnim zakonodavnim postupkom, može jednoglasno, nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i Europskom središnjom bankom, dodijeliti Europskoj središnjoj banci određene zadatke koji se odnose na politike o bonitetnom nadzoru nad kreditnim i drugim financijskim institucijama, s iznimkom osiguravajućih poduzeća.“

Navedenim člankom navodi se kako Europsko Vijeće preko Europske središnje banke utječe na nacionalne središnje banke. (Vijeće EU, 2018.)

Izmijenjena direktiva o sustavima osiguranja depozita

Bankovnom se unijom nastoje poboljšati postojeća pravila o zaštiti deponenata u slučaju propadanja banke. Propisivanjem novih jedinstvenih pravila o sustavima osiguranja depozita teži se ujednačavanju zaštite svih deponenata banaka Europske unije. Nastoji se i spriječiti masovno povlačenje depozita u slučaju krize.

Sustavi osiguranja depozita sustavi su svake države članice prema kojima se isplaćuju deponenti do određene visine ukoliko dođe do propadanja banke. U okviru bankovne unije uvodi se jedinstveni sustav osiguranja depozita koji će biti jednak za sve države članice bankovne unije. (Vijeće EU, 2018.)

⁷ Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

Promjene koje su uvedene izmijenjenom direktivom o sustavima osiguranja depozita jesu:

- sredstva iz sustava osiguranja financira bankovni sektor
- uvedeni *ex-ante* financijski aranžmani utvrđeni su na 0,8% osiguranih depozita
- smanjen je rok za isplatu na sedam dana do 2024. godine
- deponenti su kvalitetnije i bolje informirani.

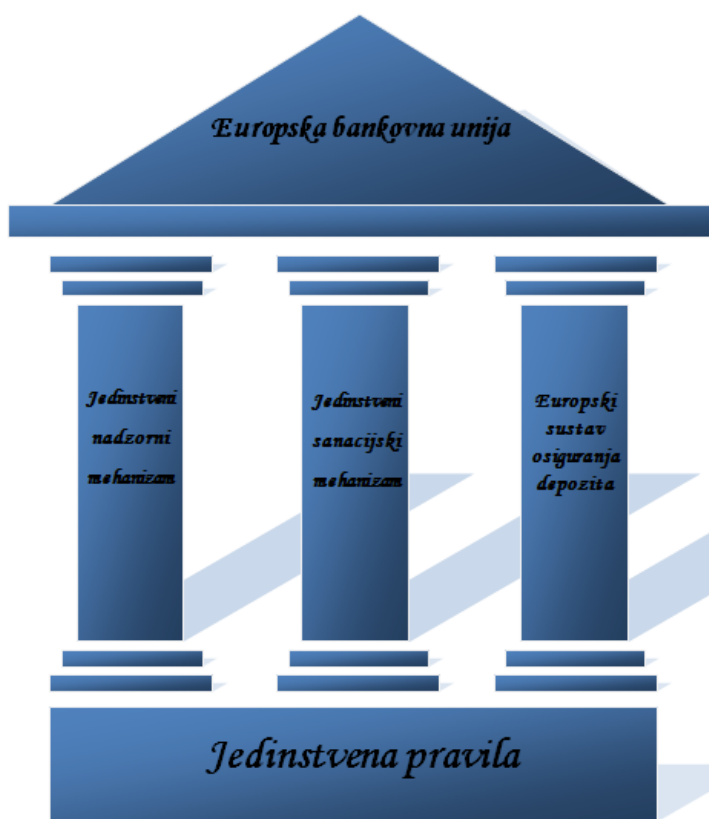
Sustav osiguranja depozita funkcionira na način da banke članice doprinose na temelju svog profila rizika i drugih čimbenika. Što veći rizik banka preuzima to je iznos koji mora uplatiti u fond veći. Visina sredstava koja se planira je 0,8% osiguranih depozita u svakoj državi članici sve do 2025. godine. Sredstva se u pravilu ulažu u nisko rizičnu imovinu kako bi bila dostupna u slučaju da postoji vjerojatnost da će banka propasti ili zaista propadne.

Dakle, ukoliko banka zapadne u poteškoće ili propadne, ovom je direktivom nužno omogućiti isplatu deponentima koji imaju bilo kakvu vrstu depozita zaštićenu ne temelju direktive. Depoziti svih deponentata zaštićeni su do 100 000 eura po banci, bez obzira radi li se o fizičkim ili pravnim osobama. Iznosom većim od 100 000 eura zaštićeni su depoziti koji se koriste u stambene i socijalne svrhe, depoziti tijela javne vlasti čiji su proračuni manji od 500 000 eura te depoziti mirovinskih sustava malih i srednjih poduzeća. (Vijeće EU, 2018.)

5. STRUKTURA EUROPSKE BANKOVNE UNIJE

„Bankovna unija temeljna je dopuna ekonomskoj i monetarnoj uniji i unutarnjem tržištu i njome se usklađuje odgovornost za nadzor, sanaciju i financiranje na razini EU-a i obvezuje banke u cijelom europodručju da se pridržavaju istih pravila.“(Europski parlament, 2018.)

Slika 4: Elementi Europske bankovne unije

Izvor:vlastita izrada autorice

Bankovna unija temelji se na tri osnovna stupa, a to su:

1. Jedinstveni nadzorni mehanizam (eng. Single Supervisory Mechanism-SSM)
2. Jedinstveni sanacijski mehanizam (eng. Single Resolution Mechanism-SRM)
3. Europski sustav osiguranja depozita (eng. European Deposit Insurance Scheme-EDIS) .

Jedinstveni nadzorni mehanizam prva je ključna komponenta Europske bankovne unije. Kao što mu i sam naziv govori, zadužen je za nadzor svih banaka u europodručju i djelovanje u okviru standarda određenih Jedinstvenim pravilnikom.

Primarni razlog uspostave jedinstvenog nadzornog mehanizma jest sve veći udio prekograničnih aktivnosti europskog bankovnog sustava, čime se povećava rizik širenja nestabilnosti na cjelokupni bankovni sustav. Osnovna je svrha jedinstvenog nadzornog mehanizma nadziranje „zdravlja“ svih financijskih institucija u europodručju, a to bi bilo oko 6000 banaka. (Draženić, Vuković, Živić, 2017.)

Sve države članice eurozone automatski su članovi SSM-a, ali i članice izvan europodručja mogu odlučiti da se pridruže SSM-u kroz poseban postupak koji uključuje nacionalno nadležno tijelo koje ulazi u blisku suradnju s Europskom središnjom bankom. (Božina Beroš, 2016.)

Temeljni su ciljevi jedinstvenog nadzornog mehanizma (Vijeće EU, 2018.):

- osigurati poboljšani nadzor europskog bankovnog sustava,
- doprinos financijskoj stabilnosti i integraciji europodručja,
- osigurati otpornost europskog bankovnog sustava.

„Jedinstveni nadzorni mehanizam nužan je preduvjet pravednog i učinkovitog korištenja zajedničkih europskih programa financijske pomoći i rekapitalizacije banaka“. (Božina Beroš, 2017., str.) U tom smislu predstavlja temeljni stup i ujedno prvi stup bankovne unije kojeg čine Europska središnja banka i ostale nacionalne središnje banke država članica.

Europska je središnja banka ključna u provođenju jedinstvenog nadzornog mehanizma, budući da ista izravno nadzire samo one značajne banke (ključne za sistemsku stabilnost) koje spadaju u 120 vrhovnih financijskih institucija, a čine 80-91% udjela u bankovnog sustava europodručja, dok za manje značajne banke nadzor ostaje u nacionalnim središnjim bankama. Iako jedinstveni nadzorni mehanizam još uvijek blisko surađuje s nacionalnim središnjim bankama, Europska središnja banka u bilo kojem trenutku, ukoliko to smatra potrebnim za učinkovito

funkcioniranje mehanizma, može odlučiti preuzeti nadzor i za manje značajne banke. (Božina Beroš, 2016.) Na taj se način osigurava dobro funkcioniranje banaka ali se i sprječava dosadašnje samovoljno ponašanje istih, čime je osigurano da su banke puno ravnopravnije u svome poslovanju. Europska središnja banka za transparentnost svoga poslovanja odgovara Vijeću EU-a i Europskom parlamentu.

Nadzor unutar jedinstvenog nadzornog mehanizma podrazumijeva provođenje svakodnevnih provjera nad radom banaka te poštuju li pri tome Jedinствена pravila. Europska središnja banka tako može dodijeliti određenoj banci ovlaštenje za rad, može ga i oduzeti te sankcionirati banke ukoliko smatra da postoje određene nepravilnosti u njihovom poslovanju, a sve to u suradnji a nacionalnim nadzornim tijelima. Najpoznatija su „stres testiranja“ u kojima se testira bankovna otpornost na stres te se utvrđuje je li banka u mogućnosti izdržati potencijalnu krizu i imali dovoljno kapitala.

Dakle, nadzorni je mehanizam bitan za čuvanje europskog bankovnog sustava od sistemskog rizika, budući da je usmjeren na otkrivanje i otklanjanje poteškoća banaka u ranoj fazi i osiguranje aktivnosti i mjera za uklanjanje istih prije nego bi navedene poteškoće mogle postati prijetnja ukupnoj financijskoj stabilnosti. (Draženović, Vuković, Živić, 2010.)

Kako bi bankovni sustav mogao uspješno funkcionirati, nužno je održavanje stabilnosti i djelotvornosti istog. No, zbog nemogućnosti otklanjanja rizika poslovanja u bankovnom sustavu, budući da je rizik sastavni dio poslovanja bankovnog sustava, potrebno je znati upravljati rizikom te se nositi s njime. Za učinkovito upravljanje rizikom poslovanja, potreban je djelotvoran nadzor cjelokupnog bankovnog sustava.

Europska središnja banka

Europska središnja banka (dalje u tekstu ESB) službena je institucija Europske unije, te ima središnju ulogu u Eurosustavu - sustavu središnjih banaka europodručja. Europska središnja banka te nacionalne središnje banke čine Eurosustav, čiji je glavni cilj održavanje stabilnosti cijena i zaštita vrijednosti eura.

Govoreći o bankovnoj uniji, u kojoj je glavni mehanizam nadzora Jedinostveni nadzorni mehanizam, Europska središnja banka također ima središnju ulogu u tom mehanizmu, te nadzire dosljedno funkcioniranje istog. ESB odgovorna je za bonitetni nadzor kreditnih institucija europodručja ali i državama članicama izvan europodručja. Na taj način pridonosi sigurnosti i pouzdanosti bankovnog sustava te stabilnosti financijskog sustava Europske unije.

Bitno je spomenuti kako se politika koja se odnosi na bonitetni nadzor banaka treba provoditi učinkovito, te se jedinstvena pravila trebaju primjenjivati jednako na sve kreditne institucije u svim državama članicama, kako bi provedba bankovne unije bila što uspješnija.

Prema Grgić, M., Bila, V., Šimović, H.(2006., str.11.): „Neovisnost Europske središnje banke temelji se na:

- institucionalnoj neovisnosti – nacionalne središnje banke u Upravnom vijeću ESB same moraju imati visok stupanj neovisnosti
- operativnoj neovisnosti – ESB je potpuno slobodna pri odabiru i provedbi monetarnih instrumenata
- osobnoj neovisnosti – članovi Upravnog vijeća imaju duge i neopozive mandate
- financijskoj neovisnosti – neovisne nacionalne središnje banke jedine su upisale kapital ESB.“

Zadaci ESB (prema Uredbi vijeća 1024/2013):

- izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad kreditnim institucijama u bankovnoj uniji
- nadležnost u osnivanju podružnica na teritoriju unije, te pružanje prekograničnih usluga u državi nečlanici
- analiziranje dobivenih informacija nadležnih nacionalnih tijela, te izrada izvještaja o bonitetu banaka (provođenje stres testova)

- provođenje nadzora na konsolidiranoj osnovi nad matičnim društvima kreditnih institucija sa sjedištem u jednoj od država članica
- sudjelovanje u dodatnom nadzoru financijskih konglomerata u odnosu na kreditne institucije koje su u njega uključene te preuzimanje uloge koordinatora u određenim slučajevima
- provođenje nadzora u odnosu na planove oporavka, te rane intervencije

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) neovisno je tijelo Europske unije i ujedno dio Europskog sustava financijskog nadzora. Uspostavljeno je 2011. godine, a zadaća mu je bila osigurati i održati financijsku stabilnost na području Europske unije i omogućiti djelotvorno, dosljedno i pravilno funkcioniranje bankovnog sektora.

Bitno je naglasiti, kako je, prije osnivanja bankovne unije, Europsko nadzorno tijelo držalo nadzor nad bankovnim sektorom, a osnivanjem bankovne unije taj je nadzor prepušten Europskoj središnjoj banci, a fokus EBA-e usmjeren je na stvaranje i razvoj jedinstvenih standarda i pravila. (Vijeće EU, 2018.)

Danas je zadaća EBA-e osigurati učinkovitu i dosljednu razinu bonitetne regulative i nadzora nad europskim bankovnim sektorom. Njegovi su glavni ciljevi i dalje održavanje financijske stabilnosti, te osiguranje cjelovitosti, djelotvornosti i pravilno funkcioniranje bankovnog sektora EU. Iako je EBA neovisno tijelo odgovorno je Europskom parlamentu, Vijeću Europske unije i Europskoj komisiji. (EBA, europa.eu, 2019.)

Europska središnja banka u suradnji s nacionalnim nadzornim tijelima zadužena su za nadzor banka, a uloga EBA-e je poboljšati funkcioniranje unutarnjeg tržišta osiguravajući prikladne, učinkovite i usklađene propise i nadzor. Usvajanjem obvezujućih standarda i smjernica, EBA nastoji pridonijeti stvaranju jedinstvenih europskih pravila. Cilj je tih bankovnih pravila pružiti jedinstven skup usklađenih bonitetnih pravila, te pomoći u stvaranju jednakih uvjeta poslovanja i pružanje visoke zaštite deponentima, ulagačima i potrošačima. (EBA, europa.eu, 2019.)

EBA ima važnu ulogu u promicanju konvergencije nadzornih praksi kako bi se osiguralo usklađeno primjenjivanje bonitetnih pravila, te je obvezna procjenjivati rizik i osjetljivosti u bankovnom sektoru putem redovitih izvješća o procjeni rizika i paneuropskih stres testova. (EBA, europa.eu, 2019.)

Misija EBA-e je izgraditi jedinstveni regulatorni i nadzorni okvir za cjelokupni sektor bankarstva, kako bi osigurala učinkovito, transparentno i stabilno jedinstveno tržište koje nudi koristi potrošačima, poslovnim subjektima i gospodarstvu u širem smislu.

Navedena misija proizlazi iz njezine osnivačke uredbe i obuhvaća sljedeća tri međusobno povezana strateška cilja:

- održavanje financijske stabilnosti unutar EU-a;
- očuvanje cjelovitosti, djelotvornosti i ispravnog funkcioniranja bankarskog sektora;
- poticanje zaštite potrošača u svim državama članicama EU-a kroz identifikaciju i pokušaje rješavanja pitanja štete za potrošače u sektoru financijskih usluga. (EBA, europa.eu, 2019.)

Drugi stup bankovne unije započeo je s radom 1. siječnja 2015. godine te je u potpunosti uspostavljen u siječnju 2016. godine. Njegova je zadaća sanacija banaka uz najmanje moguće troškove za porezne obveznike i gospodarstvo.

Osnovni elementi koji čine jedinstveni sanacijski mehanizam jesu Jedinstveni sanacijski odbor (eng. Single resolution board) koji je sanacijsko tijelo na razini Europske unije i Jedinstveni fond za sanaciju (eng. Single resolution fund) koji se financira sredstvima bankovnog sektora. (Europska komisija, 2018.)

Temeljni su ciljevi ovog mehanizma:

- ojačati povjerenje u bankovni sustav
- spriječiti širenje problema te panike deponenata koja dovodi do navale klijenata u banke te povlačenja sredstava
- smanjiti povezanost između banaka i država
- ukloniti rascjepkanost unutarnjeg tržišta u pogledu financijskih usluga

Prije osnivanja jedinstvenog sanacijskog mehanizma insolventne su banke spašavane novcem poreznih obveznika, te je upravo glavna svrha ovog mehanizma da do toga više ne dođe, već da se banke koje se smatraju sistemski važnima saniraju iz jedinstvenog sanacijskog fonda. (Europska komisija,2018.)

Jedinstveni sanacijski odbor

Jedinstveni sanacijski odbor tijelo je koje donosi odluke u okviru Jedinstvenog sanacijskog mehanizma. njegova je zadaća osigurati propisnu sanaciju posrnulih banaka uz najmanji mogući utjecaj na gospodarstvo. Odbor odlučuje o programima sanacije posrnulih banaka, pri čemu se koristi sanacijskim instrumentima te Jedinstvenim sanacijskim fondom, odgovoran je za sve faze sanacije neovisno o veličini banaka, ako se pritom koriste sredstva iz sanacijskog fonda, izravno je odgovoran i za sve faze planiranja i sanacije prekograničnih i velikih banaka unutar bankovne unije, te snosi krajnju odgovornost za sve banke i u svakom trenutku može odlučiti izvršiti svoje ovlasti u pogledu bilo koje banke. (Europska komisija,2018.)

Glavne zadaće jedinstvenog sanacijskog odbora jesu (Europska komisija,2018.):

- uspostava standardnih pravila i postupaka za sanaciju subjekata
- donošenje odluka o sanaciji unutar bankovne unije na temelju standardnog postupka
- uspostavljanje vjerodostojnih i izvedivih planova sanacije
- uklanjanje prepreka sanaciji kako bi bankovni sustav bio sigurniji
- smanjenje troškova sanacije na najmanju moguću mjeru i izbjegavanje rušenja vrijednosti, osim ako je to nužno za postizanje ciljeva sanacije
- pružanje ključnih prednosti poreznim obveznicima, bankama i deponentima
- promicanje financijske i gospodarske stabilnosti na razini cijele Europske unije

Jedinstveni sanacijski fond

Jedinstveni fond za sanaciju je koji je utemeljen na nadnacionalnoj razini, a uspostavljen je kao nadopuna jedinstvenom nadzornom mehanizmu. Navedeni je osmišljen kako bi zaštitio porezne obveznike od snošenja troškova sanacija banke, te kako bi se spriječila ovisnost banaka o potpori državnog proračuna.

Jedinstveni sanacijski fond koristi se u situaciji propadanja banke kada se u pitanje dovedu troškovi sanacije banke. Prema jedinstvenom sanacijskom mehanizmu u prvom redu troškove snose dioničari i vjerovnici banke, te tek onda ukoliko je potrebno, ostatak se financira iz sanacijskog fonda. Dakle fond se koristi za sanaciju posrnulih banaka ali tek nakon što se iskoriste vlastiti izvori i druge mogućnosti.

Financiranje fonda planira se vršiti doprinosima iz bankovnog sektora te je popunjavanje istog planirano tijekom osmogodišnjeg razdoblja, počevši s 2016. godinom.

Prema europskom vijeću : „Fond će se financirati doprinosima iz bankovnog sektora, popunjavat će se u razdoblju od osam godina i tada bi trebao doseći barem 1% iznosa osiguranih depozita svih kreditnih institucija s odobrenjem za rad u svim državama članicama europske unije. Njegov procijenjeni iznos biti će oko 55 milijardi eura.“ U fond će se prenositi prikupljeni doprinosi banaka na nacionalnoj razini, te će se unutar bankovne unije izračunavat i pojedinačni doprinos za svaku banku na temelju njezinih obveza u odnosu na obveze svih banaka s odobrenjem za rad u državama članicama. Fond će se sastojati od nacionalnih odjeljaka koji će se postupno spojiti tijekom navedenog razdoblja. Spajanje sredstava započet će s 40% u prvoj godini te nastaviti sa 20% u drugoj godini. Zatim će se tijekom preostalih šest godina povećavati sve do ukidanja nacionalnih odjeljaka.

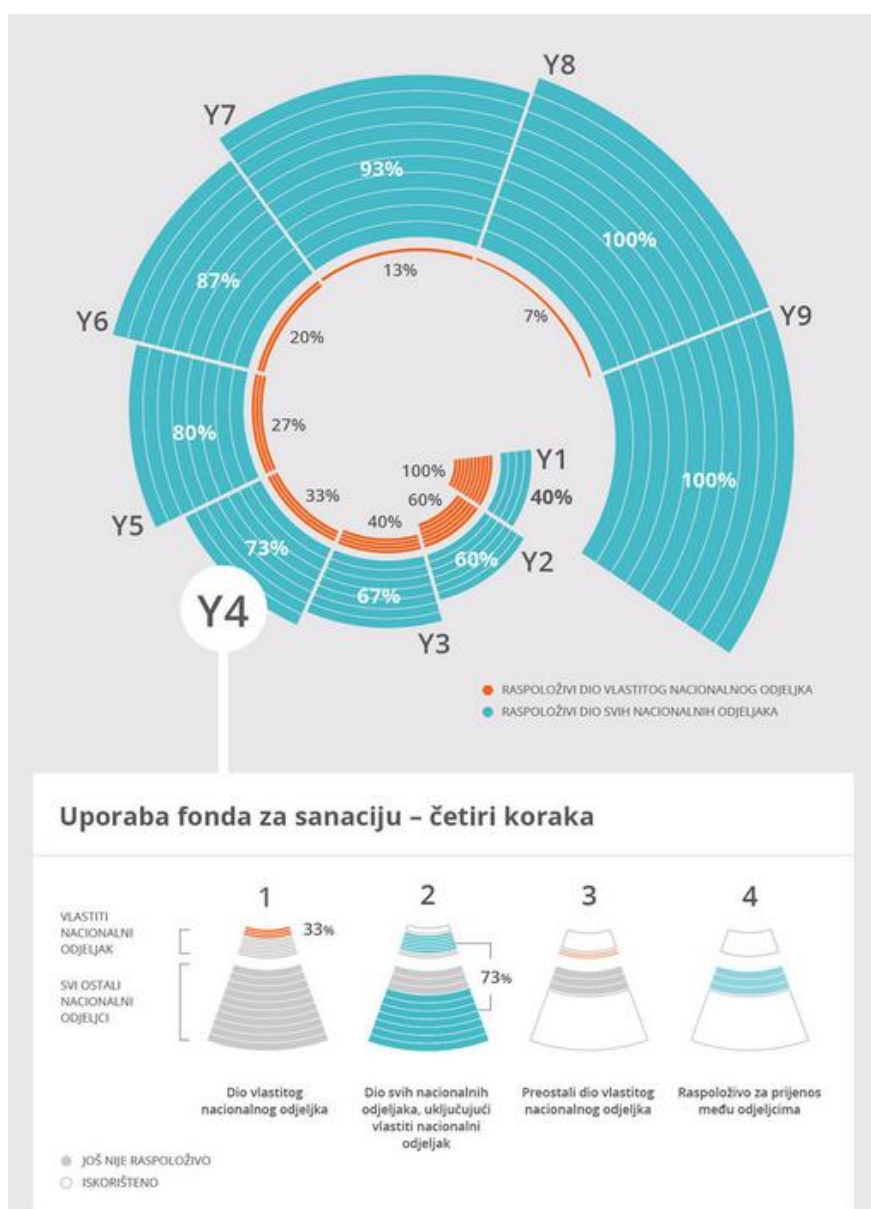
Prije prikupljanja doprinosa nužno je ispunjavanje preduvjeta kako bi se fondu uopće moglo pristupiti. Radi se o slijedećem:

Preduvjet pristupanja fondu je primjena pravila o sanaciji vlastitim sredstvima i načela utvrđenih direktivom o oporavku i sanaciji banaka, te uredbi o jedinstvenom sanacijskom mehanizmu. Ispunjavanjem navedenom preduvjeta poštuje se glavno i

najbitnije načelo bankovne unije a to je da troškove sanacija i propadanja ne snose porezni obveznici. (Vijeće EU, 2019.)

Sljedeća slika prikazuje kako će se financirati sanacijski fond. Fond će se prvotno sastojati od „nacionalnih odjeljaka” koji će se postupno spojiti tijekom osmogodišnje prijelazne faze. To „objedinjavanje” upotrebe uplaćenih sredstava započet će s 40 % u prvoj godini i 20 % u drugoj godini, a zatim će se trajno povećavati u jednakim iznosima tijekom preostalih šest godina sve do ukidanja nacionalnih odjeljaka. (Vijeće EU, 2019.)

Slika 5: Fond za sanaciju, izgradnja u razdoblju od osam godina

Izvor: Vijeće EU, 2019.

Slika 5. prikazuje na koji će se način financirati sanacijski fond bankovne unije, te kako će se isti upotrijebiti.

Četiri su koraka pri upotrebi fonda za sanaciju. Fond za sanaciju će se prvotno sastojati od „nacionalnih odjeljaka” koji će se postupno spojiti tijekom osmogodišnje prijelazne faze. To „objedinjavanje” upotrebe uplaćenih sredstava započet će s 40 % u prvoj godini i 20 % u drugoj godini, a zatim će se trajno povećavati u jednakim iznosima tijekom preostalih šest godina sve do ukidanja nacionalnih odjeljaka.

U nastavku će biti riječi o španjolskoj banci koja je sanirana iz jedinstvenog sanacijskog fonda te čiju sanaciju nisu snosili porezni obveznici Španjolske, Banco Popular Espanol, te talijanskim bankama koje su bile podvrgnute sanaciji od strane vlade Italije, odnosno bankama za koje je Jedinstveni sanacijski odbor procijenio da nisu od sistemske važnosti te da ih se neće sanirati iz sanacijskog fonda. Radi se o Veneto banci i banci Popolare di Vicenza, te o najvećoj talijanskoj banci, Monte dei Paschi di Siena.

Razlozi zbog kojih je izgledno da banka propada ili je vjerojatno da će propasti jesu kad:

- više ne ispunjava zahtjeve nadzornog tijela za izdavanje odobrenja za rad
- ima više obveza nego imovine
- nije sposobna platiti svoje dugove po dospelosti
- zahtijeva izvanredne javne financijske potpore.

U trenutku u kojem se proglašava da banka propada ili je vjerojatno da će propasti mora se ispuniti jedan od tih uvjeta ili mora postojati vjerojatnost da će se jedan od tih uvjeta ispuniti.

Slučaj španjolske banke Popular Espanol

Dana 6. lipnja 2017., Europska središnja banka objavila je da Banco Popular ima velike poteškoće te da će vjerojatno propasti. Navedeno je da kako je značajnim pogoršanjem likvidnosne situacije banke zaključeno da bi subjekt u bliskoj budućnosti bio u nemogućnosti platiti svoje dugove ili druge obveze koje dospijevaju. Stoga je u skladu s člankom 32. Europska središnja banka utvrdila da je velika mogućnost da će banka propasti i priopćila svoju odluku Jedinostvenom sanacijskom odboru. Sljedećeg je dana Jedinostveni sanacijski odbor donio odluku o prestanku prijenosa svih dionica i kapitalnih instrumenata Banco Popular Español na Banco Santander za jedan euro, prema novom okviru za oporavak i rješavanje kreditnih institucija i investicijskih društava (Direktiva 2014/59 / EU i Uredba 806/2014 / EU).

Na temelju procjene izvršene u skladu s člankom 20. SRMR-a, jedinstveni sanacijski fond je, prije prijenosa dionica, prenio na kupca redovne dionice i dodatne instrumente prvog reda i banke, te preračunao instrumente drugog reda u dionice koje su naknadno prenesene kupcu. Odluka o rješenju upućena je španjolskom tijelu za rješavanje (FROB) radi provedbe.

Istoga dana (7. lipnja 2017.), Europska komisija odobrila je plan sanacije Banco Popular u skladu s „pravilima EU-a o sanaciji banaka i rješavanju“, ističući da program ne uključuje državne potpore niti potpore iz Jedinostvenog fonda za sanaciju. Komisija je posebno istaknula kako su ispunjena sva tri uvjeta za sanaciju (banka je u problemima i velika je vjerojatnost da će propasti, nije bilo alternativne privatne mjere niti nadzorne radnje koje su mogle spriječiti neuspjeh, a bilo je javnog interesa). (Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

Slučaj Veneto banke i banke Popolare di Vicenza

Europska središnja banka 23. lipnja 2017. godine objavila je kako dvije banke Veneta imaju velike poteškoće, odnosno kako postoji velika mogućnost da će propasti („failing or likely to fail“) i da slijedi njihovo zatvaranje. Istoga dana jedinstveni

sanacijski odbor procijenio je kako uvjeti za sanaciju tih banaka nisu ispunjeni, te da su te dvije banke "više puta prekršile zahtjeve nadzornih organa".

Prema jedinstvenom sanacijskom odboru, dok su navedene banke propadale nije se moglo provesti ni privatno rješenje-sanacija kako bi se spriječio njihov neuspjeh, te nije postojao ni javni interes koji bi opravdao sanaciju. Tako je odbor odlučio kako ni jedna od tih dviju banaka ne provodi bitnu funkciju te da njihova propast neće utjecati na financijsku stabilnost, odlučeno je kako te banke zapravo nisu od systemske važnosti za bankovni sustav europske unije. (Mesnard,B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

Kao posljedica navedenog, te su dvije banke morale biti sanirane normalnim stečajnim postupkom na nacionalnoj razini, pod nadležnosti Banke d'Italia, kao nacionalnog sanacijskog tijela. 25. lipnja banke su sanirane prijenosom poslovanja u Intesa San Paolo koja je bila predmet ubrizgavanja gotovine i davanja jamstava vlade Italije, te prijenos nenaplativog dijela portfelja na SGA. (Mesnard,B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

Talijanska vlada odlučila je spasiti posrnule banke Banco Popolare di Vicenza i Veneto banku, na način uloži 4,8 milijardi eura u gotovini te 12 milijardi eura u jamstvima kako bi zaštitila novac preplašenih štediša, a da njihovo zdravo poslovanje preuzme banka Intesa San Paolo, druga po veličini i najbolje kapitalizirana talijanska banka za svega jedan euro. Prije toga, razdvojena je imovina obiju banaka na dobru i lošu.

Tako su dvije banke iz regije Veneto postale sastavni dio Intese San Paolo, a talijanska centralna banka jamčila je za potencijalne gubitke Intese San Paolo zbog njihova preuzimanja do iznosa od 12 milijuna eura.

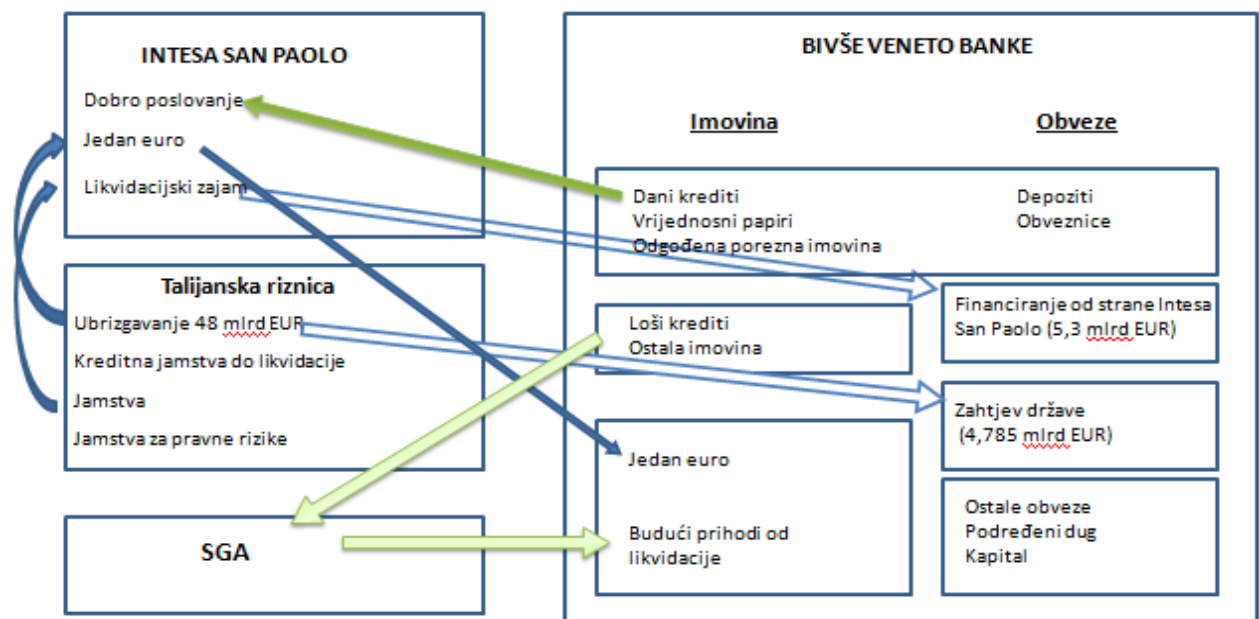
Europska je komisija podržala mjere vlade Italije u svezi spašavanja Banca Popolare di Vicenza i Veneto Banca kako bi se olakšala likvidacija, ali je pritom svu odgovornost s Europske agencije za spašavanje banaka prebacila na talijanske vlasti.

Navedene su se mjere odnosile na:

- injekcija gotovine od 4.785 milijardi eura (3.5 milijardi eura, kako bi se omogućilo Intesi San Paolo da održi kapitalne zahtjeve politiku dividendi, te 1.285 milijardi eura za pokrivanje troškova restrukturiranja vezanih za otpuštanje osoblja i zatvaranje podružnica)
- državna jamstva u iznosu od 12 milijardi eura odnosi se na državna jamstava, uključujući i ona koja štite Banku Intesa San Paolo od bilo kakvog negativnog utjecaja na njezine kapitalne pokazatelje.

Sljedeća slika prikazuje na koji se način vršila likvidacija dviju Veneto banaka.

Slika 6: Likvidacija Veneto Banca i Banca Popolare di Vicenza

Izvor: izrada autorice prema Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.

Uređena likvidacija tih dviju banaka sastojala se od različitih mjera:

Prodaje dobrog poslovanja banci Intesa San Paolo, što podrazumijeva prienos svih plasmana, financijske imovine, viših obveznica i depozita, kao i podružnica i zaposlenika. Intesa San Paolo platila je naknadu od jednog eura, a osim dobrog poslovanja banke, dobila je injekciju gotovine u iznosu od 4,785 milijardi eura i državnu garanciju u iznosu do 12 milijardi eura, pokrivajući financiranje likvidacije (5,3 do 6,3 milijarde eura), opseg dobrog poslovanja (4 milijarde eura) i pravne rizike (do 1,5 milijardi eura).

Prijenosa druge imovine, uglavnom nekvalitetnih zajmova, na SGA, što se koristilo za likvidaciju Banco di Napoli, s obzirom na njihovo postupno raspolaganje tijekom vremena s ciljem maksimiziranja povrata na tu imovinu; ta je imovina prenesena po knjigovodstvenoj vrijednosti na zahtjev subjekta u likvidaciji na buduće prihode od likvidacije.

Dvije Veneto banke bile su podložne sveobuhvatnoj procjeni koju je provela ESB i prije nego što je njihov izravni nadzor dodijeljen ESB-u 4. studenoga 2014. godine. Svaka od njih izvijestila je o kapitalnom manjku od 0,7 milijardi eura, što je u potpunosti riješeno dokapitalizacijom u slučaju Veneto Banca i dokapitalizacijom i dodatnim mjerama kapitala (konverzija konvertibilnih obveznica) Banca Popolare di Vicenza.

Banco Popolare di Vicenza i Veneto Banca ostvarile su gubitke otkad su bile pod izravnim nadzorom ESB-a u 2014. godine. Banco Popolare di Vicenza je u 2014., 2015. i 2016. godini zabilježila neto gubitak od 3,9 milijardi eura, dok su ukupni gubici Veneto Banca u tom razdoblju (2014., 2015. i 2016.) iznosili 3,4 milijarde eura. Gubici su uglavnom bili posljedica umanjenja vrijednosti portfelja loših kredita.

U 2016. godini te su dvije banke pokušale prikupiti privatni kapital kako bi ojačale svoju solventnost s obzirom na stres test koji je provela ESB. Nakon neuspjeha oba testa, talijanska vlada je sponzorirala osnivanje privatnog fonda pod nazivom Atlante, s ciljem podupiranja restrukturiranja talijanskog bankarskog sektora. Doista, te su dokapitalizacije potpisale dvije najveće talijanske banke, Intesa San Paolo (za Banca Popolare di Vicenza) i Unicredit (za Veneto Banca), koje su stavile poziciju dva

zajmodavca pod pritisak nakon što banke Veneto nisu uspjele privući privatne investitore.

Slučaj banke Monte dei Paschi di Siena

Banka Monte dei Paschi di Siena najstarija je talijanska banka, a ujedno i najstarija banka u svijetu koja je osnovana 1472. godine u Sieni.

Loše upravljanje te dugovi koji su se gomilali, doveli su navedenu banku do ruba propasti 2017. godine.

Banka Monte dei Paschi di Siena bila je dio bankovne skupine od 51 sudionice koje su pomno ispitane tijekom EBA-inog testa otpornosti na stres u EU za 2016. godinu. U testu otpornosti na stres u 2016. nije bilo formalnog praga kojim bi se utvrdilo u kolikoj mjeri bi se kapitalne banke trebale ostaviti u kriznom odnosno „nepovoljnom“ scenariju, stoga niti jedna od banaka sudionica nije službeno položila ili propustila navedeni stres test.

Međutim, prema rezultatima objavljenim 29. srpnja 2016., MPS rezultirala je kao najlošija među svim bankama: prema nepovoljnom scenariju, MPS-ov puni omjer CET1 smanjen je s 12,07% na kraju 2015. na -2,44% na kraju 2018. godine, to jest smanjenje za 10,1 milijardu eura (1451 bazna boda). Niti jedna druga banka sudionica nije zabilježila negativan kapital kao rezultat scenarija testiranja otpornosti na stres. U drugoj polovici 2016. godine banka je ponovno zabilježila velike gubitke u svom portfelju loših kredita, nakon daljnjih smjernica ESB-a objavljenih u rujnu 2016. godine.

Stoga je banka morala pregovarati s ESB-om o kapitalnom planu i najavila kako će tražiti od investitora 5 milijardi eura, zajedno s otpuštanjem loših kredita putem sekuritizacijskog portfelja. U pismu upućenom banci ranije 2016. godine, ESB je kao bonitetni supervizor doista zahtijevao drastično smanjenje portfelja loših kredita (sa 24,2 milijarde eura neto izloženosti u 2015. na 14,6 milijardi eura na kraju godine). od 2018. (Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

No, MPS nije uspio uvjeriti investitore nakon negativnog ishoda referenduma od 4. prosinca 2016., iako je uspio prikupiti milijardu eura kroz vježbe upravljanja

obvezama (otkupom podređenih vrijednosnih papira s novim dionicama). Nakon neuspjeha u prikupljanju kapitala i nakon što je ECB odbila dati više vremena MPS-u, banka je prije Božića 2016. objavila da će od talijanske vlade zatražiti dokapitalizaciju predostrožnosti. Štoviše, 23. prosinca talijanska vlada donijela je uredbu kojom je MPS-u dopušteno da koristi paket od 20 milijardi eura koji je odobren u srijedu, 21. prosinca 2016. godine. (Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

ECB je nakon toga povećao kapitalni zahtjev MJS-a za 3,8 milijardi EUR (s 5 milijardi EUR na 8,8 milijardi EUR). Talijanski ministar financija kritizirao je ECB zbog nedostatka objašnjenja o odluci o povećanju iznosa kapitala koji će banka prikupiti. Banka je navela da je pismo ESB-a navelo da je (i) banka bila solventna i da je udovoljila svojim zahtjevima iz drugog stupa, (ii) da je primjena praga od 8% CET1 pretvorena u kapitalni manjak od 8,8 milijardi EUR, i (iii) da se likvidnosna pozicija banke u prosincu naglo pogoršala.

Talijanska središnja banka dodatno je 29. prosinca 2016. objasnila da bi različite hipoteze i ciljevi objasnili razliku između iznosa potrebnog za „tržišno rješenje“ (5 milijardi EUR) i iznosa potrebnog za „previdnu dokapitalizaciju“ (8,8 milijardi EUR). Konkretno, iznos potreban za dokapitalizaciju iz predostrožnosti uzima u obzir da je „6,3 milijarde eura potrebno za usklađivanje omjera CET1 s pragom od 8%“ i „potrebno je dodatnih 2,5 milijarde EUR kako bi se dostigao prag ukupnog kapitala (TCR) od 11,5%“. Od tih 8,8 milijardi eura, „oko 4,2 milijarde eura bilo bi pokriveno podjelom tereta na podređene obveznice“, dok bi 4,6 milijarde eura financirala država.

Europska je komisija 4. srpnja 2017. najavila odobrenje dokapitalizacije banke Monte dei Paschi di Siena u ukupnom iznosu od 8,1 milijarde eura. Navedeni iznos sastojao se od konverzije obveznica od 4,3 milijarde eura, a Italija je sudjelovala s 3,9 milijardi eura. Osim toga, Italija je uložila i 1,5 milijardi eura kako bi nadoknadila troškove malim ulagačima koji su bili „žrtve krijumčarenja“. Dakle, državna potpora iznosila je 5,4 milijarde eura, a europska je komisija odobrila dokapitalizaciju iz predostrožnosti, što znači da se banka nije smatrala neuspješnom, odnosno nije bilo vjerojatno da će propasti, u skladu s člankom 32. Uredbe o sanaciji banaka.

Razlika između manjka kapitala izračunatog od strane ESB-a (8,8 milijardi eura, i dokapitalizacije (8,1 milijardi eura) posljedica je dodatnih mjera kapitala, odnosno

prodaje imovine. MPS je stoga u veljači i srpnju 2017. rasporedila nekoliko poduzeća i udjela, te je prodala 26,1 milijardu eura vrijednog portfelja loših kredita privatnim sekuritizacijskim tvrtkama. (Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

Sporazum je potpisan 26. lipnja 2017., dan nakon što je Komisija odobrila mjere poduzete u vezi s Veneto Banca i Banca Popolare di Vicenza. Neto knjigovodstvena vrijednost na kraju 2016. godine iznosila je 9,4 milijarde eura, a portfelj je prebačen uz naknadu od 5,5 milijardi eura (21% bruto knjigovodstvene vrijednosti).

Ovo otpuštanje bilo je dio šireg ažuriranog plana restrukturiranja koji je odobrila Europska komisija, a koje ima za cilj preusmjeravanje poslovnog modela prema građanima i malim i srednjim poduzećima te na poboljšanje upravljanja rizicima. (Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., 2017.)

5.1. Europski sustav osiguranja depozita

Bankovnom se unijom nastoji minimizirati utjecaj propadanja banaka na financijsku i ekonomsku stabilnost, te se Europskim sustavom osiguranja depozita (engl. EDIS-European deposit insurance scheme) nastoji upotpuniti sama struktura Europske bankovne unije. S obzirom na razlike među nacionalnim sustavima osiguranja depozita, zbog kojih je osjetljivost istih na financijske šokove veća, Europskim se sustavom osiguranja depozita nastoji povećati otpornost na financijske šokove te vraćanje povjerenja deponenata.

Sustav osiguranja depozita na nacionalnoj razini sigurnost je koju imaju korisnici banke u slučaju propasti iste. Unutar Europske unije, sustavi osiguranja depozita država članica dodatno će ujedinjenje ostvariti bankovnom unijom koja se osim zajedničkog nadzora banaka i jedinstvenog sustava rješavanja problema u bankama zasniva i na ideji zajedničkog osiguranja depozita. Sustavi osiguranja depozita (DGS) sustavi su koje mora imati svaka država članica, a kojima se isplaćuju deponenti ukoliko njihova banka propadne i depoziti postanu nedostupni. (Vijeće EU, 2018.)

Sve banke moraju postati članicama takvog sustava, te plaćati doprinose na temelju svojeg profila rizičnosti. Sustavom osiguranja prikupljeni doprinosi akumuliraju se u

poseban fond. Ukoliko banka propadne i depoziti postanu nedostupni, sustavima osiguranja mora se omogućiti isplata deponenata koji imaju bilo koju vrstu depozita zaštićenu na temelju direktive. (Vijeće EU, 2019.) Pod zaštićene depozite spadaju depoziti svih deponenata, fizičkih ili pravnih osoba do iznosa od 100.000,00 eura. Ostali zaštićeni depoziti obuhvaćaju mirovinske sustave malih i srednjih poduzeća, depozite tijela javne vlasti čiji su proračuni manji od 500.000,00 eura i depozite iznosa većeg od 100.000,00 eura u određene stambene i socijalne svrhe.

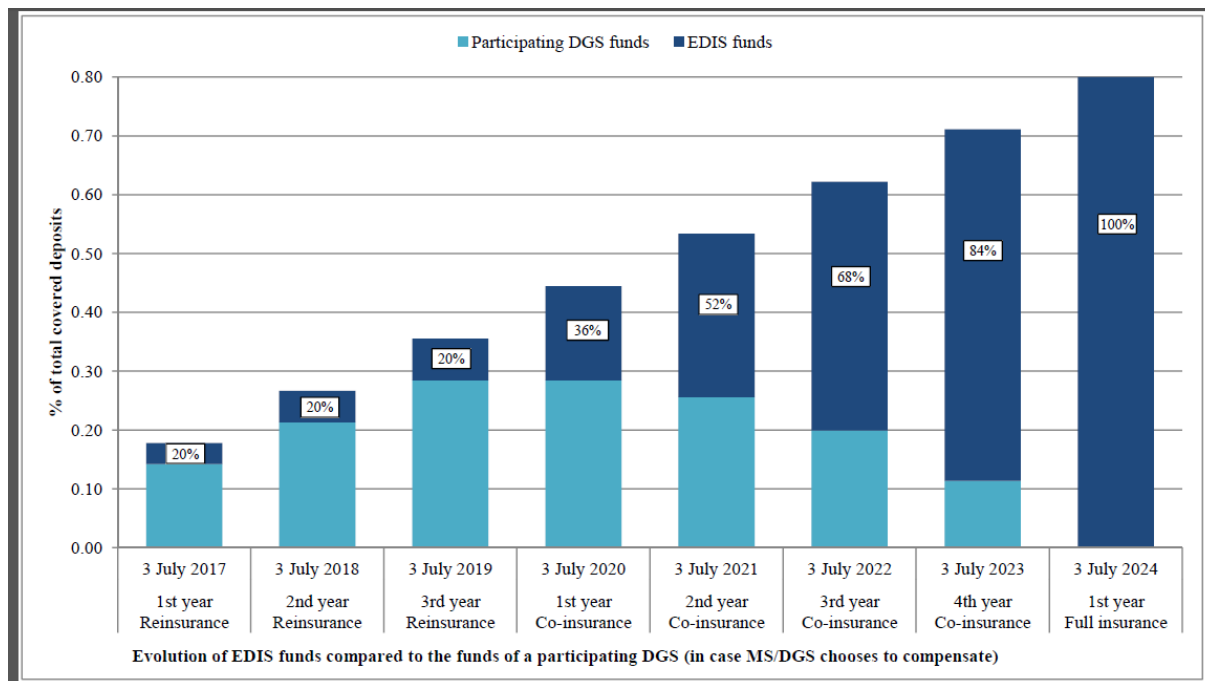
Glavne promjene uvedene izmijenjenom direktivom o sustavima osiguranja depozita odnose se na rok isplate, dostupnost informacija deponentima, utvrđene *ex-ante* financijske aranžmane, te financiranje sredstava od strane bankovnog sektora.

Rok za isplatu deponenata je najviše 20 radnih dana, a planira se postupno smanjivanje na sedam radnih dana do 2024. godine. Deponenti će od banke primiti više jednostavnijih i jasnijih informacija o razini zaštite svojih depozita prije negoli pristanu na novi ugovor o depozitu. (Vijeće EU, 2019.)

Sredstva sustava osiguranja depozita financirat će banke, a iznos doprinosa određivat će se na temelju profila rizičnosti banke, odnosno što veći rizik banka preuzme, to će biti veći doprinos koji mora uplatiti u fond. Razina uplaćenih sredstava trebala bi iznositi 0,8 % osiguranih depozita u svakoj državi članici do 2025. godine.

Prijedlog o EDIS-u usvojen je od strane Europske komisije 24. studenog 2015. godine. Navedeni prijedlog se temelji na već postojećoj direktivi sustava osiguranja depozita, 2014/49/EU, te usklađuje ključne elemente sadašnjeg okvira nacionalnih sustava osiguranja depozita. Ta direktiva okoristila se udarom usklađenja Europske komisije, koji je pokazao da bi uvođenje pan europskog sustava depozita imalo brojne prednosti u usporedbi s postojećim sustavom. Izbor pan europskog prijedloga nije bio uvažen tada ali sad je on temelj EDIS-a. Osim toga, prijedlog EDIS-a održava ciljane razine nacionalnih sustava osiguranja depozita (0,8% zaštićenih depozita na nacionalnoj razini), te Europska komisija zbog toga smatra da je prijedlog EDIS-a utemeljen na čvrstim temeljima. (Vijeće EU, 2019.)

Slika 7. Evolucija EDIS sredstava u odnosu na sredstva sustava osiguranja depozita u razdoblju od 2017. do 2024. godine

Izvor: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/banking-union/european-deposit-insurance-scheme/index_en.htm

Slika 7. prikazuje evoluciju EDIS sredstava od 2017. do 2024. godine. Razvoj EDIS sredstava djeluje u tri faze. Naime, prve tri godine odnose se na reosiguranje. U toj će fazi EDIS obuhvatiti 20% nacionalnih sustava osiguranja depozita, te će se pokriti samo ograničeni dio troškova koji se javljaju pri isplati deponenata i pri sanaciji banke. Dakle, ukoliko nacionalni sustavi osiguranja ostvare pad likvidnosti, financiranje će biti izvršeno, te će EDIS pokriti 20% iznosa prekomjernog gubitka ukoliko to bude potrebno.

Druga faza naziva se suosiguranjem i u toj će fazi EDIS postepeno rasti (od 20%-80%). Već se prve godine suosiguranja planira obuhvat EDIS-a od 38% u nacionalnim sustavima osiguranja depozita. Druge godine taj obuhvat iznosi 52%, treće godine 68%, četvrte godine 84% i zadnja godina, 2024. godina je potpunog osiguranja u kojoj će EDIS u potpunosti zamijeniti nacionalne sustave osiguranja depozita. Dakle, nacionalni sustavi osiguranja tada bi trebali u potpunosti biti

osigurani od strane EDIS-a, te će način financiranja biti jednak kao i u drugoj fazi, ali će postotak financiranja iznositi 100%. (Vijeće EU, 2019.)

Jedinstveni sustav osiguranja depozita iako vrlo važan za uspostavu bankovne unije projekt je koji sporo napreduje za razliku od ostala dva mehanizma. Razlog je tome to što je potrebno prije svega, prikupiti dovoljno novaca u zajednički fond, jer nacionalni sustavi osiguranja depozita ne mogu adekvatno odgovoriti prilikom velikih šokova i kriza. Osim toga i usuglašavanje među državama sporo napreduje jer države članice paze da svi mehanizmi potencijalne međudržavne preraspodjele budu uravnoteženi i predstavljeni građanima kako pri provedbi ne bi došlo do iznenađenja, a osobito onih političke naravi.

Bankovna unija – što je s državama izvan europodručja?

Bankovna je unija pri početku uspostave bila usmjerena na države unutar europodručja, budući da su iste bile najviše pogođene globalnom krizom, no ipak je bila otvorena i mogućnost pristupanja istoj državama članicama EU koje su izvan europodručja. Navedena je mogućnost bila potrebna kako bi se onemogućilo stvaranje konkurentskih poremećaja te očuvalo jedinstveno tržište. Države koje se žele priključiti bankovnoj uniji, mogu to napraviti dobrovoljno, uspostavom bliske suradnje s europskom središnjom bankom, te na taj način postaju „opt-in“⁸ zemlje. Pri dobrovoljnom uključivanju u bankovnu uniju, države moraju podnijeti zahtjev za sudjelovanjem te osigurati potrebna zakonske promjene. Na taj način njihovo nacionalno nadzorno tijelo prihvaća djelovati po pravilima i smjernicama Europske središnje banke. Naime, te zemlje imaju i mogućnost izlaska iz bankovne unije no, to svakako ne bi bio mudar potez.

No, pitanje koje se postavlja je kakva će te države imati prava i obveze? Je li dobrovoljni pristup bankovnoj uniji potencijalna korist ili trošak za te zemlje?

Već je na prvi pogled sasvim jasno kako države koje sudjeluju u bankovnoj uniji ali su još uvijek izvan europodručja nikada neće imati jednak status onima koje jesu unutar

⁸ Opting-in predstavlja obvezno sudjelovanje u sva tri stupa koja čine strukturu bankovne unije

europodručja. Pozicija država izvan europodručja koje sudjeluju u bankovnoj uniji nije jasno definirana, stoga one nikad neće biti ravnopravne državama članicama europodručja.

Naime, zemlje koje se dobrovoljno odluče priključiti bankovnoj uniji, nemaju jednak „tretman“ što se tiče statusa u bankovnoj uniji. Za razliku od zemalja unutar europodručja, „opt-in“ zemlje nemaju pravo na sudjelovanje u Upravnom vijeću, nemaju pravo na pristup sredstvima likvidnosti ESB-a, te nemaju pristup ESM fondu.

U sljedećoj je tablici prikazana razlika u statusu zemalja bankovne unije unutar i izvan europodručja.

Tablica 2: Usporedba statusa u bankovnoj uniji zemalja članica europodručja i zemalja članica EU izvan europodručja

Status	Zemlje članice europodručja	Zemlje članice EU ali izvan europodručja
Članstvo u bankovnoj uniji	Obavezno	Dobrovoljno
Sudjelovanje u nadzornom odboru	Da	Da
Sudjelovanje u Upravnom vijeću	Da	Ne
Sudjelovanje u Sanacijskom odboru	Da	Da
Pristup sredstvima likvidnosti ESB-a	Da	Ne
Pristup sanacijskom fondu	Da	Da
Pristup fondu za osiguranje depozita	Da	Da
Pristup ESM fondu	Da	Ne

Izvor: Izrada autorice prema Belke et al., 2016.

Prema Belke et al., 2016. navedene su potencijalne prednosti i nedostaci sudjelovanja u bankovnoj uniji zemalja koje nisu članice europodručja.

Prva navedena prednost jest povećana stabilnost i povjerenje u bankovni sustav. U slučaju Hrvatske te ako se SSM pokaže kao učinkovit mehanizam, hrvatski bankovni sustav profitirao bi jer bi se poboljšao financijski položaj banaka uopće. No ukoliko zaista SSM bude učinkovit, hrvatski bi bankovni sustav indirektno profitirao i bez obzira na učlanjenje u bankovnu uniju zbog toga što bi se poboljšao financijski položaj banaka zemalja koje jesu članice bankovne unije, ali imaju podružnice koje se nalaze u Hrvatskoj. (Belke et. al, 2016.) Sljedeća navedena prednost je potencijalno jači ali i učinkovitiji nadzor bankovnog sustava. Zemlja koja je članica bankovne unije trebala bi profitirati primjenom stroge regulative, a pogotovo u slučaju banaka čije se podružnice nalaze u više država zato što će primjenom jedinstvenog pravilnika pravila za sve biti jednaka. (Belke et. al, 2016.)

Sudjelovanje u bankovnoj uniji pružilo bi zemlji koja se odluči biti članicom kvalitetniju komunikaciju među nacionalnim nadzornim tijelima te se smatra kako bi ojačalo „home-host“ odnose. U zemljama koje su izvan europodručja većim su dijelom to „host“ države a to znači da iste sadrže mnogo stranog kapitala u bankovnom sektoru, pri čemu je taj strani kapital većinom iz zemalja europodručja. Budući da je i Hrvatska „host“ država, ulaskom u bankovnu uniju Europska središnja banka vršila bi nadzor nad matičnim bankama europodručja ali i njihovim podružnicama koje se nalaze u Hrvatskoj. Na taj bi se način poboljšala komunikacija između domaćih i europskih nadzornih tijela te bi se poboljšao položaj banaka na europodručju, ali i njihovih podružnicama u zemljama članicama EU koje nisu dio europodručja. Ono što bi zemlja u kojoj je podružnica takvih banaka dobila je pravo glasa u nadzornom odboru. Još jedna prednost koja dolazi sa sudjelovanjem u bankovnoj uniji jest sudjelovanje u sanacijskom mehanizmu, koje sa sobom povlači i sudjelovanje u sanacijskom odboru u kojem se odlučuje o sanacijsko planiranju te implementaciji sanacijskih mjera. Također kako prednost navodi se i pristup europskom sustavu osiguranja depozita, te uz to i pristup zajedničkom fondu. (Belke et. al, 2016.)

Kao najveći nedostatak ulaska u bankovnu uniju zemalja koje nisu članice europodručja, smatra se to što je pozicija tih zemalja nedefinirana, te iste imaju manje prava od članica europodručja. Dakle, te zemlje imaju ograničen utjecaj na donošenje odluka u nadzornom mehanizmu, te nemaju mogućnost sudjelovanja u nadzornom vijeću ESB-a. osim navedenog, takva bi zemlja svu nadzornu ovlast prebacila na ESB, što znači da više ne bi imala nacionalnu nadzornu ovlast.

zemlje koje nisu članice europodručja nemaju ni pristup likvidnim postrojenjima ESB, niti ESM fondu, nego se oslanjaju na svoj nacionalni fond, no samo dok ne bude u potpunosti uspostavljen europski sustav osiguranja depozita. (Belke et. al, 2016.)

6. ZAKLJUČAK

Financijska kriza koja se iz SAD-a prelila u Europu te zahvatila zemlje europodručja, istaknula je mnoge slabosti europskog bankovnog sustava, ponajviše u nadzoru banaka čije je poslovanje bilo rizično za financijsku stabilnost europodručja. Zbog višestrukih špekulacija banaka te velike količine nezdravih kredita europski je bankovni sustav doživio kolaps te se narušilo povjerenje javnosti u isti. U radu su prikazani primjeri zemalja kao što su Grčka i Irska kako bi se prikazalo koliku je štetu kriza prouzrokovala zemljama europodručja ali i zemljama članicama EU koje su izvan europodručja.

Stoga je stvaranje Europske bankovne unije bio je nužan potez krizom ponukane Europske unije kako bi se vratilo povjerenje u bankovni sustav. Uspostavom bankovne unije donijete su tri direktive te su njima uspostavljena tri jedinstvena mehanizma, odnosno stupa bankovne unije, koji uz jedinstvena pravila čine temelje bankovne unije. Jedinstveni nadzorni mehanizam zadužen je za nadzor i kontrolu banaka, jedinstveni sanacijski mehanizam djeluje kada banke padnu u poteškoće, a sustav osiguranja depozita koji još uvijek djeluje na nacionalnoj razini, trebao bi biti jedinstven za sve zemlje koje sudjeluju u bankovnoj uniji.

Cilj bankovne unije jest osigurati otpornost banaka i učiniti ih sposobnima da se nose sa svim financijskim krizama u budućnosti, spriječiti situacije u kojima se novac poreznih obveznika upotrebljava za spašavanje banaka koje propadaju, te poboljšati financijsku stabilnost u europodručju i Europske Unije u cjelini. Nastoji se pojačanim nadzorom utjecati na upravljanje bankama na način da banke budu opreznije u svojim postupcima te da znaju na vrijeme prepoznati mogućnost nastajanja potencijalne krize kako bi istu spriječili. Ukoliko do krize i dođe, nastoji se pomoću raznih mehanizama učinkovito upravljanje krizom te pravilnim postupcima ublažavanje posljedica potencijalne krize. Ako banka ipak zapadne u poteškoće, bankovnom je unijom ideja prekinuti vezu između država i banaka te spriječiti da porezni obveznici snose troškove propalih banaka, a financiranje sanacije banaka prebaciti na dioničare i vlasnike banaka.

Što se tiče sudjelovanja Hrvatske u bankovnoj uniji, Hrvatska ne bi trebala dobrovoljno pristupati bankovnoj uniji prije uvođenja eura. Na temelju izloženih prednosti i nedostataka ulaska u bankovnu uniju, za zemlju koja nije članica europodručja definitivno nije profitabilno priključiti se bankovnoj uniji, stoga je najbolje da Hrvatska zasad ostane samo promatrač.

Dakle, i u vezi uvođenja eura, za Hrvatsku bi bilo bolje da ipak još pričeka, jer uvođenjem eura direktno postaje članicom bankovne unije. Naime, bankovna unija još je nedovršen proces te je zbog toga za malu zemlju poput Hrvatske bolje za početak promatrati samu uspostavu bankovne unije i odvijanje situacije unutar iste.

LITERATURA:

Knjige:

- Božina Beroš, M.(2017.): Ekonomska i monetarna unija nakon krize: odabrane teme, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
- Kandžija, V., Živko, I.: Upravljanje bankama, Ekonomski fakultet sveučilišta u Rijeci, 2004.
- Kersan-Škabić, I. (2015.) : Ekonomija Europske Unije, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković"

Znanstveni članci:

- Becker, V. A., (2013.): European debt crisis causes and consequences, DIEM, Vol. 1, No. 1, University of Belgrano and University of Buenos Aires
- Benić,D. (2012.): Ekonomska kriza u Europi i hrvatsko gospodarstvo, Ekonomska misao i praksa, No.2
- Božina Beroš,M. (2016.): Centralized Supervision in the Banking union: Institutional Framework and Governance, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Str. 139-151.
- Draženović, B., Vuković, M., Živić, D.(2017.): Bankovna unija – mjera očuvanja fiskalne održivosti EU-a, poglavlje u knjizi „Financije na prekretnici:Imamo li snage za iskorak?, In memoriam prof. dr. sc. Ivo Seve“, Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet, str. 199-212
- Grgić, M., Bila, V., Šimović, H.(2006.): Financijska liberalizacija, monetarna i fiskalna politika Europske unije, EFZG working paper series, No.14
- Grgić D., Kordić. G.,(2011.): Analogija krize zemalja s margine eurozone s krizom u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, Ekonomska misao i praksa, No. 1
- Ilić, M. (2013.): Razvoj globalne financijske krize i utjecaj na promjene u financijskom sustavu i gospodarstvu, Oeconomica Jadertina 1
- Kandžija, V. i Cvečić, I., (2008.): Makrosustav Europske Unije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci

- Mesnard, B., Margerit, A., Magnus, M., (2017.): The orderly liquidation of Veneto banca and Banca Popolare di Vicenza
- Petrušić, B. (2012.): Kriza eurosolidarnosti, Riječki teološki časopis, br. 2
- Rančić, L., Rebac, N., Pilipović, O. (2010.), Izazovi i pouke irskog gospodarskog razvoja, Pravnik, Vol. 44, No. 88

Internetski izvori:

- EBA, europa.eu, dostupno na:
<https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/single-rulebook> (pristupljeno 18.04.2019.)
 - Europska komisija, dostupno na:
<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/> (pristupljeno 23.05.2019.)
 - Europska središnja banka, dostupno na:
<https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.hr.html> (pristupljeno 15.11.2018.)
- Europski parlament, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/portal/hr> (pristupljeno 30.04.2019.)
- Europsko vijeće, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/european-council/> (pristupljeno 08.01.2019.)

POPIS TABLICA I GRAFIKONA:

Grafikon 1: Godišnji rast BDP-a zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2005. do 2011. godine, izražen u postotku.....	7
Grafikon 2: Godišnja inflacija zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2007. do 2015. godine, izražena u postotku.....	8
Grafikon 3: Stopa nezaposlenosti zemalja PIIGS i Njemačke u razdoblju od 2006. do 2016. godine, izražena u postotku.....	9
Grafikon 4: Javni dug zemalja PIIGS i Njemačke u % BDP-a.....	10
Grafikon 5: Godišnji rast BDP-a zemalja Grčke u razdoblju od 2005. do 2018. godine, izražen u postotku.....	13
Grafikon 6: Stopa nezaposlenosti Grčke u razdoblju od 2005. do 2018. godine, izražena u postotku.....	13
Grafikon 7: Javni dug Grčke u razdoblju od 2007. do 2018. godine, izražen u postotku BDP-a.....	14
Grafikon 8: Stopa poreza na dobit od 1981. do 2016. godine u Irskoj.....	15
Tablica 1: Ciljevi bankovne unije	24
Slika 1: Začarani krug banaka i državnih financija.....	20
Slika 2: Stvaranje sigurnog bankovnog sektora.....	24
Slika 3: Ključni dijelovi slagalice financijske reforme diljem Europske unije	26
Slika 4: Elementi Europske bankovne unije.....	38

Slika 5: Fond za sanaciju, izgradnja u razdoblju od osam godina.....	46
Slika 6: Likvidacija Veneto Banca i Banca Popolare di Vicenza.....	50
Slika 7. Evolucija EDIS sredstava u odnosu na sredstva sustava osiguranja depozita u razdoblju od 2017. do 2024. godine.....	56
Tablica 2: Usporedba statusa u bankovnoj uniji zemalja članica europodručja i zemalja članica EU izvan europodručja.....	58

SAŽETAK

Europska bankovna unija osmišljena je kao odgovor na svjetsku financijsku krizu, odnosno kao pokušaj da se vrati povjerenje u europski bankovni sustav koje je bilo narušeno zbog financijske krize koja je započela u SAD-u te se prelila na europski bankovni sustav. Bankovna unija zapravo je integracija financijskog sustava kojom se nastoji provoditi učinkovitiji nadzor i regulacija financijskih institucija europodručja, ali i sanacija banaka čije troškove ne će snositi porezni obveznici. Bankovna unija predstavlja sustav nadzora i sanacije banaka na razini Europske Unije koji djeluje na temelju jedinstvenih pravila koja se primjenjuju u cijeloj bankovnoj uniji, te se njome osigurava zajednička provedba navedenih pravila u europodručju. Bankovna se unija temelji na jedinstvenim pravilima te tri strukturalna stupa: jedinstveni nadzorni mehanizam, jedinstveni sanacijski mehanizam te europski sustav osiguranja depozita. Cilj bankovne unije je učiniti cjelokupni bankovni sustav sigurnijim i otpornijim na krize, a ukoliko do krize ipak dođe, nastoji se učinkovito upravljanje istom kako bi se ublažile eventualne posljedice krize. Ideja je bankovne unije prekinuti vezu između država i banaka te spriječiti da porezni obveznici snose troškove propalih banaka, a financiranje sanacije banaka prebaciti na dioničare i vlasnike banaka.

Cilj je ovog rada analizirati nastanak bankovne unije i prikazati njezinu ulogu u europskom bankovnom sustavu te učinke na realno gospodarstvo i cjelokupni bankovni sustav Europske unije.

Ključne riječi: Europska bankovna unija, financijska kriza, europodručje, jedinstvena pravila, europski bankovni sustav

SUMMARY

The European Banking Union is created as response to the global financial crisis, or as an attempt to restore confidence in the European banking system that was damaged by the financial crisis that began in the US and which passed on the European banking system. In fact, the banking union is the integration of the financial system which seeks to implement more effective supervision and regulation of European financial institutions, as well as the bank recovery of which costs will not have affect on tax obligators in the country. The banking union is a system of supervision and bank recovery in EU which operates on the basis of single rules applied through the banking sector and ensures the common implementation of these rules in the European area. It is based on single rules and three structural pillars: a single supervisory mechanism, a single resolution mechanism and a european deposit insurance system. The goal of the banking union is to make banking system firm and more resilient to crises, and when it comes, it will be managed in order to moderate the possible consequences of the crisis. The concept of a banking union is to separate the bond between states and banks in order to prevent taxpayers from bearing the cost of failed banks, and leave costs of bank recovery to shareholders and bank owners.

The aim of this paper is to analyze the establishment of the banking union and to demonstrate its role in the European banking system and its effects on the real economy and the overall banking system of the European Union.

Key words: european banking union, financial crisis, european banking, unique rules, european banking system